

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра

**на тему «Фінансові інновації в банківській системі України:
перспективи та напрямки розвитку»**

Виконала: студентка 4-го курсу, групи 402-ЕФ
Спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Андрієць Т.Р.
Керівник: д.е.н., професор Онищенко В.О.
Рецензент: керівник відділення
Полтавське АТ «Сенс Банк» Бондаренко О.Д.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань
Андрієць Т.Р.

Підтверджую достовірність даних, використаних
у роботі
Андрієць Т.Р.

Полтава, 2023 року

АНОТАЦІЯ

Андрієць Т. Р. «Фінансові інновації в банківській системі України: перспективи та напрямки розвитку». Рукопис. Випускна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2023.

Робота містить 101 сторінку, 12 таблиць, 17 рисунків, список літератури з 92 джерел та 2 додатки.

Ключові слова: інновації, фінансові інновації, інноваційні банківські продукти, фінансові технології, Національний банк України, Інтернет-банкінг, необанкінг.

Мета роботи – дослідження сучасних тенденцій формування фінансових інновацій та визначення перспектив інноваційного розвитку в банківській системі України.

Об'єктом дослідження є процес впровадження фінансових інновацій в практику банківських установ України.

Предметом випускної роботи є теоретико-методичні та наукові засади процесу впровадження фінансових інновацій та технологій у діяльність вітчизняних банків.

У випускній роботі розглянуто комплекс питань, пов'язаних із впровадженням фінансових інновацій у банківську систему України, сутність та роль фінансових інновацій у банківській системі, підходи до класифікації фінансових інновацій, визначено ряд нормативно-правових актів, що регулюють інноваційну діяльність, проаналізовано основні тенденції впровадження інноваційних банківських продуктів та послуг, розвиток фінансових технологій у банківській системі, визначено роль НБУ в інноваційному розвитку банківської системи, визначено перспективи та напрями розвитку фінансових інновацій у банківському секторі України, проаналізовано міжнародний досвід запровадження інноваційних продуктів.

ANNOTATION

Andriiets T. R. «Financial innovations in the banking system of Ukraine: prospects and directions of development». Manuscript. Graduation thesis for the first (bachelor's) level of higher education in specialty 072 «Finance, Banking and Insurance» – National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Poltava, 2023.

The work contains 101 pages, 12 tables, 17 figures, a bibliography from 92 sources and 2 appendices.

Keywords: innovations, financial innovations, innovative banking products, financial technologies, National Bank of Ukraine, Internet banking, neobanking.

The purpose of the work is to research current trends in the formation of financial innovations and determining the prospects for innovative development in the banking system of Ukraine.

The object of the research is the process of implementing financial innovations in the practice of banking institutions of Ukraine.

The subject of the thesis is the theoretical, methodological and scientific foundations of the process of implementing financial innovations and technologies in the activities of do the theoretical, methodological and scientific foundations of the process of implementing financial innovations and technologies in the activities of domestic banks. banks.

The final work considered a complex of issues related to the implementing financial innovations into the banking system of Ukraine, the essence and role of financial innovations in the banking system, approaches to the classification of financial innovations, defined a number of legal acts regulating innovative activities, analyzed the main trends of implementation innovative banking products and services, the development of financial technologies in the banking system, the role of the NBU in the innovative development of the banking system is determined, the prospects and directions of the development of financial innovations in the banking sector of Ukraine are determined, the international experience of implementing innovative products is analyzed.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ.....	7
1.1. Сутність та особливості фінансових інновацій, їх роль у банківській системі	7
1.2. Класифікація фінансових інновацій	15
1.3. Нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності банків в Україні	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ	26
2.1. Тенденції розвитку інноваційних банківських продуктів в Україні	26
2.2. Аналіз інноваційних банківських послуг у вітчизняних банківських установах	43
2.3. Оцінка ступеня впровадження фінансових технологій у банківському секторі України	53
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ	64
3.1. Світові тенденції впровадження фінансових інновацій в банківську сферу	64
3.2. Напрями розвитку фінансових інновацій в банківській системі України	77

				ВР 402-ЕФ 19070			
	П. І. Б.	Підпис	Дата	«Фінансові інновації в банківській системі України: перспективи та напрямки розвитку»	Літ.	Арк.	Акрушів
Розроб.	<i>Андрієць Т.Р.</i>				3	101	
Перевір.	<i>Онищенко В.О.</i>						
Н. Контр.	<i>Худолій Ю.С.</i>						
Затверд.	<i>Птаценко Л.О.</i>						
				Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування			

ВИСНОВКИ	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91
ДОДАТКИ	101

				ВР 402-ЕФ 19070			
	П. І. Б.	Підпис	Дата	«Фінансові інновації в банківській системі України: перспективи та напрямки розвитку»	Літ.	Арк.	Акрушів
Розроб.	Андрієць Т.Р.					4	101
Перевір.	Онищенко В.О.				Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування		
Н. Контр.	Худолій Ю.С.						
Затверд.	Птащенко Л.О.						

ВСТУП

Роль та значення інновацій в умовах трансформації та глобалізації вітчизняної економіки підвищується з кожним днем. Наразі впровадження інновацій у банківську діяльність сприяє економічному зростанню та забезпеченню високого рівня конкурентоспроможності. Розвиток усього банківського сектору залежить від ефективності впровадження інноваційних продуктів у кожному окремому банку.

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що впровадження фінансових інновацій відіграє важливе значення для банківських установ, оскільки окреслює напрямки подальшого розвитку усєї банківської системи. Тематиці фінансових інновацій присвячено багато досліджень і публікацій як українських, так і закордонних вчених, що ще раз підтверджує актуальність цього напрямку дослідження.

Метою написання випускної роботи стало дослідження сучасних тенденцій формування фінансових інновацій та визначення перспектив інноваційного розвитку в банківській системі України.

Завданнями даної випускної роботи є:

- дослідити теоретичний зміст, класифікацію та особливості фінансових інновацій у банківській системі;
- дослідити нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності вітчизняних банківських установ;
- визначити тенденції розвитку інноваційних банківських продуктів в Україні;
- проаналізувати інноваційні банківські послуги вітчизняних банків;
- оцінити тенденції впровадження фінансових технологій в Україні;

- дослідити світові тенденції впровадження фінансових інновацій у банківську сферу;
- визначити напрями та перспективи розвитку фінансових інновацій в банківській системі України.

Предметом випускної роботи є теоретико-методичні та наукові засади процесу впровадження фінансових інновацій та технологій у діяльність вітчизняних банків.

Об'єктом дослідження є процес впровадження фінансових інновацій в практику банківських установ України.

Інформаційною базою для розробки були: Закон України «Про інноваційну діяльність», офіційна звітність Національного банку України, офіційні статистичні дані, наукові дослідження та статті провідних вітчизняних та закордонних науковців у сфері фінансових інновацій.

Апробація результатів дослідження: Худолій Ю.С., Андрієць Т.Р. Забезпечення кібербезпеки банківської системи України у період воєнного стану. Економічна безпека: держава, регіон, підприємство: матеріали VII Міжнар. наук.-прак. Інтернет-конфер., (м. Полтава 17 травня 2023 р.). Полтава: Національний університет імені Ю. Кондратюка, 2023. С. 58-61.

Андрієць Т.Р., Зубок В.В. Сучасний стан та перспективи розвитку необанкінгу в Україні. Тези 74-ї наук. конфер. професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». Том 2. (Полтава, 25 квітня – 21 травня 2022 р.). Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2022. С. 391-393.

Структура роботи: у першому розділі розглянуто теоретичні засади фінансових інновацій у банківській системі України, у другому розділі проаналізовано використання фінансових інновацій у вітчизняному банківському бізнесі. Дослідження третього розділу присвячене визначенню напрямів та перспектив розвитку фінансових інновацій в Україні та проаналізовано тенденції міжнародного досвіду впровадження інновацій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ

1.1. Сутність та особливості фінансових інновацій, їх роль у банківській системі

Процеси глобалізації та цифрової трансформації стали головною тенденцією за останні десятиліття на світовому фінансовому ринку. Інновації дедалі більше використовуються у всіх сферах економіки, особливо у банківському секторі. Цифровізація та діджиталізація має посилений вплив на систему економічних відносин у зв'язку з цим збільшується конкуренція серед банківських установ.

У наш час банки можуть конкурувати між собою в основному за рахунок впровадження та підвищення якості новітніх технологій у обслуговуванні споживачів. Використання фінансових інновацій в комерційних банках дає змогу скоротити витрати на утримання філій та відділень, що допомагає підвищити ефективність діяльності установи та збільшити фінансовий результат. Дедалі популярнішими напрямками є створення нових програм та додатків, за допомогою яких клієнти зможуть здійснювати розрахунки без відвідування банків та інших фінансових установ. Тому на сьогодні актуальним є дослідження фінансових інновацій у банківській системі.

Термін «інновація» в економічну теорію було введено австрійським економістом Йозефом Шумпертом у 1912 році. У своїй праці «Теорія економічного розвитку» він визначає поняття «інновація» як нову функцію виробництва – утворююче руйнування і пропонує диференціацію за об'єктами втілення [1]. У своїй теорії він визначає п'ять типів інновації: продуктову інновацію, технологічну інновацію, збутову інновацію, сировинну інновацію та організаційну інновацію.

У Законі України «Про інноваційну діяльність» [2] сутність поняття «інновації» визначено як новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

Серед науковців існують різні точки зору щодо визначення сутності та характеристики поняття «фінансова інновація».

Таблиця 1.1

Визначення суті поняття «фінансова інновація»

Автор	Визначення
М.Міллер [3]	Фінансові інновації – зміни у фінансових інститутах та інструментах
П. Туфано [4]	Фінансові інновації – це створення й поширення нових фінансових інструментів, а також фінансових технологій, інститутів і ринків
О. Орлюк [5]	Фінансова інновація – це процес створення нових фінансових інструментів, видів операцій та технічних прийомів з метою збільшення доходів і зменшення ризиків
Л. Алексеєнко [6]	Фінансова інновація – це нові фінансові інструменти та фінансові технології, використання яких сприяє якісному розвитку фінансово-кредитних установ
В. Федоренко [7]	Фінансові інновації – це процеси конструювання й запровадження в обіг нових фінансових інструментів, технологій фінансового інвестування
Г. Азаренкова [8]	Фінансові інновації – це методи, застосовувані підприємствами для здійснення операцій із новими видами фінансових активів або нових операцій із уже наявними активами
О. Мозговий [9]	Фінансові інновації – це нові фінансові інструменти та фінансові технології
Г. Белінська [10]	Фінансові інновації – це виникнення нових ідей або вдосконалення вже відомих, які мають на меті збільшення прибутковості або зниження ризиковості фінансових операцій та реалізуються у формі фінансового продукту чи технології

Найбільш змістовним є визначення Н.М. Пантелєєвої: фінансові інновації – це результат творчого пошуку нового підходу до вирішення проблеми у фінансовій галузі, який реалізується шляхом створення та дифузії нових фінансових продуктів, інструментів, технологій, процесів, інститутів, орієнтованих на ефективне управління фінансовими ресурсами та ризиками з метою забезпечення розвитку, конкурентоспроможності та фінансової стійкості в умовах мінливості економічного середовища, невизначеності й інформаційної асиметрії [11].

Хоча кожен учений приводить власне визначення дефініції, загалом можна дійти висновку, що усі ці поняття описують певний результат інноваційного процесу щодо створення нових технологій, продуктів чи послуг з метою збільшення прибутковості та зменшення ризиковості.

Розвитку фінансових інновацій сприяє розвиток науково-технічного прогресу. Фінансові інновації тісно пов'язані з розвитком технологічних інновацій та спільно еволюціонують. Еволюція фінансових інновацій має довгу історію. Взагалі можна сказати, що поява будь-якого нового фінансового інструменту, фінансової установи чи фінансового ринку у свій час була фінансовою інновацією. Так, наприклад, у XVII–XVIII ст. були введені нові фінансові інструменти – боргові контракти. Потім, у XIX ст., інвестиційні банки разом із новими методами бухгалтерського обліку були створені для оцінки прибутковості залізничних компаній та надання їм джерел коштів. У XX ст. приватні акціонерні компанії з'явилися для аналізу та фінансування високотехнологічних інвестиційних проєктів [12].

Найвідомішими фінансовими інноваціями XX століття можна вважати кредитні картки, багатофункціональні банкомати, мережу безготівкових розрахунків та платежів, електронні гроші та електронні гаманці. На початку XXI століття фінансовими інноваціями стали термінали швидких розрахунків Ібох, мобільний банкінг, криптовалюта, технологія блокчейн та цілий комплекс інновацій, об'єднаний назвою «fintech».

Основними характеристиками, що притаманні фінансовим інноваціям в сучасному фінансовому просторі є такі:

- обов’язкова реалізація чи продаж на ринку фінансових послуг чи всередині суб’єкта підприємництва;
- відносно короткий життєвий цикл інновації;
- відносна швидкість розповсюдження найбільш успішних продуктів;
- наявність попиту на фінансову інновацію;
- існування продукту у формі майна та/або майнових прав, а також лімітованого та не лімітованого фінансового продукту [13].

У сучасних умовах простежується тенденція постійного скорочення життєвого циклу інновацій. Ще донедавна, на початку 90-х років ХХ сторіччя банківські пластикові картки безумовно були інновацією. Однак, в теперішній час вони перестали бути такими, через широке використання цього банківського продукту. Зараз інноваційними банківськими продуктами можна вважати операції та угоди, що застосовані на Інтернет-технологіях. Наприклад, проведення платежів і розрахунків за дорученням клієнтів, які здійснюються за допомогою дистанційного банківського обслуговування «Банк-клієнт» або Інтернет-технологій є інновацією [14].

Фінансові інновації є змінними у часі, що відображає життєвий цикл інновації – певний проміжок часу, за якого форми сутності інновації мають активну життєву силу та приносять певну реальну вигоду чи дохід. Життєвий цикл це основа механізму аналізу, планування та організації інноваційного процесу.

На загальну тривалість та тривалість кожного окремого етапу життєвого циклу впливає форма сутності фінансової інновації. Основними стадіями життєвого циклу для більшості фінансових інновацій є розробка, реалізація на ринку, стабілізація ринку, падіння ринку.

Банки, будучи провідними інститутами фінансового ринку, продукують та реалізують більшість фінансових інновацій при наданні чи споживанні

банківських послуг. Банківська діяльність постійно потребує оновлення, що можна забезпечити впровадженням та реалізацією фінансових інновацій.

Інноваційна складова в управлінні банківськими активами, капіталом і пасивами передбачає постійну модифікацію традиційних і впровадження нових фінансових інструментів, продуктів і технологій. Мінливість ринкового середовища залишається однією з найважливіших характеристик розвитку банків як провідних фінансових установ.

Інновація, що реалізується в діяльності банків є банківською інновацією. У багатьох випадках фінансова інновація розглядається як банківська інновація і навпаки. Ці терміни, хоча мають відмінності у розумінні, інколи співвідносяться як одне ціле [15].

Банківські інновації направлені на залучення нових та утримання існуючих клієнтів банківської установи, а також розширення та удосконалення технологій надання клієнтам широкого спектру послуг в умовах зростання конкуренції. Вони включають створення та впровадження конкурентоздатних нових продуктів/ процесів/ послуг.

Однак, інновації в банківському бізнесі складаються не лише з технічних та технологічних розробок, впровадження нових продуктів, а й створення нових форм бізнесу, нових методів роботи на ринку. Вони характеризуються вищим технологічним рівнем, вищими споживчими якостями товару або послуги порівняно з попереднім продуктом [14].

Варто зауважити, що інновації можна поділити на організаційні, технологічні, інформаційні та тощо. Впроваджена в діяльність банку нова методика оцінки лояльності клієнтів є за своєю суттю управлінською інновацією, але оскільки місцем впровадження є фінансово-кредитна організація, то таке нововведення по праву можна віднести до банківських. Електронна черга, яка сьогодні впроваджена у великих банках і небанківських кредитних організаціях, за своєю суттю є технологічною інновацією, але в залежності від місця її впровадження її можна віднести до банківської інновації.

Банківська діяльність також може включати використання спеціалізованих пристроїв, що дозволяють клієнтам спілкуватися з оператором у режимі відеодзвінка, які найближчим часом планується встановити в українських банках, та Інтернет-банкінг у рамках банківської діяльності можна віднести до банківських інновацій, хоча його створення базується на останніх досягненнях техніки та техніки [16].

На сьогоднішній день в банківській діяльності запроваджено низку інноваційних технологій, основними з яких є такі:

1) безконтактні розрахунки – дають можливість здійснювати розрахунки, прикладаючи пластикову банківську картку до терміналу або банкомату. Торгові мережі України в основному застосовують технологію PayPass для здійснення платежів;

2) біометрична ідентифікація – дає змогу одержати доступ до рахунку клієнта за допомогою прикладання відбитка долоні чи пальця до спеціального сканера. Також може застосуватися метод порівняння розташування очей клієнта з його фотографією в паспорті. Такі методи ідентифікації дають змогу захистити картки клієнтів від шахраїв;

3) блокчейн – база даних, що не має єдиного центру управління, процеси в якій проходять без контролю вищого керівництва. Можна сказати, що ця технологія працює без посередників. Суть її полягає в тому, що кожний блок містить набір підтверджених операцій, записані транзакції мають незворотній та незмінний характер;

4) NFC-технології – бездротові платежі, що виконуються за допомогою смартфона з використанням радіозв'язку на короткій дистанції. Ця технологія набуває стрімкого розвитку по всьому світу, адже дозволяє розраховуватися в магазинах, терміналах без використання пластикової картки;

5) Інтернет-банкінг – онлайн платформи чи мобільні додатки, що надають споживачам великий спектр різноманітних банківських послуг

таких як перевірка залишку за рахунком, отримання кредитів, оформлення депозитів, грошові перекази, конвертація валюти та багато іншого;

б) віртуальні банки – банки, що працюють лише в мережі Інтернет, без традиційних філій та відділень [17].

Тенденцією останнього десятиліття у функціонуванні фінансової системи стала децентралізація основних фінансових процесів. Причиною цього стала поява технології блокчейн та криптовалюти, вдосконалення штучного інтелекту, використання хмарних сховищ та технології Big Data.

Блокчейн є цифровою моделлю для зберігання інформації за допомогою певного ланцюга інформації. Цю модель часто пов'язують з криптовалютами, бо вперше її застосували у системі Bitcoin. Сучасному ринку криптовалюти притаманна мінливість, оскільки кількість непрофесійних учасників фінансових операцій поступово зростає, сама крипто валюта має невизначений правовий статус та неналежне регулювання.

Попри це на даний час система блокчейн реалізована у багатьох продуктах та послугах, оскільки вона надає користувачам нову систему довіри та зменшує витрати через відсутність посередників.

Найпоширенішим прикладом є модернізація на базі блокчейну системи «Знай свого клієнта» – процесу ідентифікації компанії та верифікації особи її клієнтів, спрямована на боротьбу з відмиванням коштів та іншим шахрайством. Дані клієнта, зібрані лише один раз, можуть використовуватися наглядовими органами в майбутньому. Deutsche Bank, HSBC Bank, Mitsubishi UFJ Financial Group, Cargill Asia Pacific Treasury Ltd та багато інших можуть слугувати прикладами, де подібні інновації вже застосовані [12].

Іншим прикладом ефективного використання технології блокчейн у фінансовому секторі є протокол Ripple, який в основному використовується для миттєвих банківських переказів. Наразі він становить значну конкуренцію існуючій системі передачі інформації і обробки платежів

(SWIFT). Метою протоколу платіжної системи є розширення клієнтської бази банків і спектру послуг, а також істотне скорочення операційних витрат.

Разом з розвитком технології блокчейн з'являється інноваційний метод фінансування – первинне розміщення токенів (ICO), або нова форма збору коштів, яка полягає в продажу певної кількості нових криптовалют інвесторам. Ця форма інвестування є простішою та дешевшою (організації ISO потрібна лише чверть суми, необхідної для IPO), порівняно з IPO. Натомість, розміщення токенів є достатньо ризикованою формою вкладення капіталу для інвесторів, не регулюється належним чином через недостатньо чіткий правовий статус криптовалюти, а також сприяє припливу фінансово неграмотних інвесторів.

Також одними з інновацій на фінансовому ринку є рішення, засновані на машинному навчанні та великих даних. Big data містить велику кількість структурованої та неструктурованої інформації, яка може бути ефективно оброблена за допомогою спеціальних програмних засобів. Ця аналітична технологія разом із штучним інтелектом, який з нею взаємодіє, допомагає поглибити інтерес споживачів, дає змогу скоротити операційні витрати, забезпечити дотримання законів і галузевих стандартів, модернізувати існуючі банківські системи та запровадити майбутні мобільні рішення.

За останні роки можна спостерігати зростання ролі хмарних технологій мобільних та відкритих платформ. Хмарне сховище – це специфічна модель онлайн-сховища даних на розподілених серверах, яка дозволяє знизити операційні витрати та ризик викрадення корпоративних даних.

Відкриті платформи також є поширеним трендом останніх років. Насамперед, йдеться про Open Banking – нову технологічну концепцію функціонування взаємовідносин банк-клієнт на основі прикладного програмного інтерфейсу (API). Це стосується процесу, за допомогою якого банки дозволяють третім сторонам отримати доступ до своїх систем і відповідної інформації, які розробляють нові системні рішення, як правило,

мобільні та комп'ютерні програми, на основі потреб клієнтів. Це дозволяє банкам залучати фінтех-компанії до своєї діяльності.

Останнім часом спостерігається тенденція до гейміфікації складних фінансових процесів, особливо в банківському секторі. Під гейміфікацією розуміється використання підходів, які характерні для комп'ютерних ігор, у неігрових процесах, з метою створення своєрідної системи мотивації для поширення інформації про новий продукт, залучення нових клієнтів та підвищення їх фінансової грамотності [12].

Сьогодні процес впровадження інноваційних технологій у банківську діяльність обмежений такими факторами, як: недостатня інформаційна обізнаність; невизначений термін впровадження інновацій; недовіра споживачів до інновацій; збільшення вартості інноваційних рішень; збільшення рівня ризику; низький рівень розвитку інноваційної інфраструктури; низький ступінь розвитку правового регулювання.

Отже, можна стверджувати, що банківська сфера не стоїть осторонь від глобального інноваційного розвитку й створює та реалізує безліч фінансових інновацій. Фінансові інновації забезпечують банкам конкурентні переваги, сприяють збільшенню прибутковості та зменшують операційні ризики банків. Фінансові інновації останнім часом швидко розвиваються тому ми можемо спостерігати скорочення їх життєвого циклу.

1.2. Класифікація фінансових інновацій

Базова класифікація за Шумпетром поділяє інновації на продуктові, процесні, сервісні, маркетингові та управлінські. Оскільки поняття інновацій є комплексним, то необхідним стало розширення категорії за різними ознаками: новизною, масштабом, сферою застосування, темпом здійснення, механізмом здійснення, фазою та ін. Класифікація є важливим аспектом дослідження засад та сутності інноваційної діяльності, вона надає більш повну характеристику сутності та змісту фінансових інновацій.

Класифікація фінансових інновацій

Класифікаційні ознаки	Види інновацій
За змістовою формою [11]	<ul style="list-style-type: none"> – фінансові продукти; – фінансові технології; – фінансові послуги; – нові форми організаційних структур.
За структурою [18]	<ul style="list-style-type: none"> – інноваційні технології; – інноваційні фінансові інструменти; – інноваційні фінансові процеси.
За новизною [18]	<ul style="list-style-type: none"> – частково поліпшуючі; – поліпшуючі; – еволюційні; – принципово нові.
За причинами виникнення [19]	<ul style="list-style-type: none"> – автономні; – індуковані.
За метою створення [19]	<ul style="list-style-type: none"> – інновації для вдосконалення фінансових ринків; – інновації для подолання інформаційної асиметрії, – інновації для мінімізації витрат; – інновації для подолання недосконалого оподаткування та регулювання; – інновації для зниження ризиків.

Найвідомішою типологією фінансових інновацій є список Фіннерті, який групує інновації на:

- фінансові інструменти споживчого типу;
- фінансові процеси;
- фінансові стратегії;
- фінансові рішення.

Ця класифікація демонструє, що найбільш широко представлені інновації, спрямовані на зменшення операційних витрат, перерозподіл

ризиків, процентні ставки та запровадження можливостей новітніх технологій [22].

За змістовою формою класифікація фінансових інновацій є наступною:

- фінансові продукти (іпотека з плаваючою процентною ставкою, біржові пайові фонди, кредитні дефолтні свопи тощо);
- фінансові технології (електронний обіг цінних паперів, комп'ютеризована рейтингова оцінка тощо);
- фінансові послуги (Інтернет-банкінг, Інтернет-торгівля тощо);
- нові форми організаційних структур (необанки, електронне страхування, біржові електронні системи тощо) [11].

На основі функціонально структурних принципів фінансові інновації можна класифікувати як:

- інноваційні технології та стратегії з корпоративних фінансів (викуп корпоративних прав з використанням левериджу);
- інноваційні фінансові інструменти (інструменти споживчого типу і корпоративні);
- інноваційні фінансові процеси, поява яких зумовлено регуляторними змінами (сек'юритизація).

За способом створення та рівнем новизни можемо поділити фінансові інновації на такі типи:

- частково поліпшуючі – нові характеристики існуючих продуктів, процесів, технологій (кредитна картка з електронним чіпом);
- поліпшуючі – додаткові якості існуючих продуктів, процесів, технологій (кредитна картка з страховим полісом);
- еволюційні – використання нових продуктів, процесів, технологій у нових сферах;
- принципово нові – виконання певних фінансових функцій на принципово новій технологічній основі.

Наявність різних за новизною інновацій та відповідно впливом на діяльність фінансових інституцій робить актуальним питання управління

самим процесом створення та використання нововведень, формування їх збалансованого портфелю [18].

За причинами виникнення фінансові інновації поділяються на автономні та індуковані.

Автономні інновації є більш спонтанними, індуковані залежать від змін навколишнього середовища. Більшість фінансових інновацій є індукованими, через те, що вони створюються та поширюються в результаті реакції ринків та установ на зміну нормативних та економічних обмежень для фінансових послуг і є способом подолання цих обмежень та зниження ризику.

У свою чергу, індуковані фінансові інновації поділяються на захисні (як відповідь на зміни нормативних вимог), агресивні (створені для просування на фінансовому ринку), інновації у відповідь на потреби споживачів та протекціоністські (для потреб управління власними ресурсами).

За метою створення фінансові інновації поділяються на:

- інновації для вдосконалення фінансових ринків;
- інновації для подолання проблеми інформаційної асиметрії;
- інновації для мінімізації транзакційних та інших витрат;
- інновації для подолання недосконалого оподаткування та регулювання;
- інновації для зниження ризиків в умовах глобалізації та збільшення волатильності [19].

За класифікацією Колінець Л. Б. [20] фінансові інновації у широкому значенні можна поділити на:

- інновації продуктові до них відносяться нові фінансові інструменти, контракти, прийоми, ринки;
- інновації процесні, які являють собою вдосконалення процесів розміщення цінних паперів, здійснення розрахунків за операціями чи оцінку активів;

– інновації перенесення ризику, які утворюються шляхом поєднання чи роз'єднання різних інструментів для отримання нових інструментів з іншими характеристиками ризику – це інструментальні та постконтрактні інновації.

Інновації фінансових інструментів, окрім традиційних акцій і звичайних облігацій поділяються дві категорії: інновації, пов'язані з інструментами участі в капіталі та інновації, пов'язані з борговими інструментами [20].

Вчені Федулова Л., Лебедєва Н. [21] класифікують фінансові інновації на інновації фінансових продуктів та інструментів та на інновації фінансових процесів.

За цим групуванням інновації фінансових продуктів представляють інструменти фінансування, інструменти хеджування (деривативи), спеціальні фінансові послуги. До інноваційних фінансових процесів відносяться інновації, що обумовлені вдосконаленням технологій, наприклад, електронний банкінг чи електронні гроші та інновації у засобах фінансування, наприклад, секюритизація активів, створення пулів та ін.

Отже, фінансові інновації класифікують за різними критеріями, що вказує на їхню неоднорідність. Так як немає єдиного визначення сутності фінансових інновацій, то існують різні підходи до класифікації їх видів. Більшість підходів базуються на функціональних чи структурних особливостях фінансової інновації.

1.3. Нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності банків в Україні

Формування ефективної інноваційної політики потребує розробки системного підходу до стимулювання інноваційної діяльності, особливо банківських установ, в Україні. Важливу роль у цьому процесі відіграє відповідне нормативно-правове забезпечення інноваційної сфери.

Нормативно-правовими актами, що регулюють науково-технічну та інноваційну діяльність є такі документи:

- Конституція України;
- кодекси України;
- закони України;
- постанови Верховної Ради України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України;
- укази Президента України.

В Україні створена досить потужна нормативно-правова база щодо регулювання інноваційної діяльності, яка передбачає не тільки загальну орієнтацію та інноваційний розвиток економіки, а й окреслює основні механізми запровадження цього курсу державою [23].

Варто зазначити, що попри солідну кількість нормативно-правових актів щодо регулювання інноваційної діяльності, законодавче регулювання питань розвитку інноваційної інфраструктури та інноваційних банків є недостатнім. В Україні не існує єдиного закону, який би врегулював ці відносини у банківській сфері, зокрема щодо інноваційних банків.

У Конституції України від 1996 року закладені вихідні передумови державної інноваційної політики. Окрім Конституції України, багато актів різних галузей господарства містять в собі норми щодо інноваційної діяльності. Так. Господарський кодекс України (2003 р.) визначає інноваційну діяльність у господарській сфері. Бюджетний кодекс України (2010 р.) регламентує питання фінансування інноваційної діяльності за рахунок бюджетних коштів. Податковий кодекс України (2011 р.) регламентує фінансові питання інноваційної діяльності.

Реалізація напрямів державної політики щодо науково-технічного оновлення економіки, вибір інноваційної моделі економічного розвитку визначаються низкою законів України. До них можна віднести такі нормативно-правові акти: Закон України «Про інноваційну діяльність», Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку інноваційної діяльності

в Україні», Закон України «Про інвестиційну діяльність», Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» та інші.

Закон України «Про інноваційну діяльність» [24] від 4 липня 2002 року визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлює форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямований на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом.

Згідно із цим законом державну підтримку одержують суб'єкти господарювання всіх форм власності, що реалізують в Україні інноваційні проекти, і підприємства всіх форм власності, які мають статус інноваційних.

У ньому визначена сутність базових категорії, зокрема інновації, інноваційна діяльність, інноваційний продукт, інноваційна продукція, інноваційний проект, пріоритетний інноваційний проект, інноваційне підприємство (інноваційний центр, технопарк, технополіс, інноваційний бізнес-інкубатор та ін.), інноваційна інфраструктура.

Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [25] від 2006 року визначає правові, економічні, організаційні та фінансові засади державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій і спрямований на забезпечення ефективного використання науково-технічного та інтелектуального потенціалу України, технологічності виробництва продукції, охорони майнових прав на вітчизняні технології та/або їх складові на території держав, де планується або здійснюється їх використання, розширення міжнародного науково-технічного співробітництва у цій сфері.

Ключовим елементом державної інноваційної політики є формування та забезпечення реалізації її пріоритетів як головних і найважливіших напрямів системної діяльності [23].

Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [26] від 2011 визначає правові, економічні та організаційні засади формування цілісної системи пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та їх реалізації в Україні.

Метою цього закону є створення інноваційної моделі розвитку економіки шляхом зосередження державних ресурсів на пріоритетних напрямках науково-технічного інноваційного виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках.

З уведенням в дію цього закону було визначено стратегічні та середньострокові пріоритетні напрями інноваційного розвитку України. Стаття 4 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» визначає такі стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності на 2011-2023 роки:

- 1) освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії;
- 2) освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки;
- 3) освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій;
- 4) технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу;
- 5) впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики;
- 6) широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища;
- 7) розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки.

Окрім законів, нормативно-правовими актами, що регулюють інноваційну діяльність є Постанови Верховної Ради України та Постанови і Розпорядження Кабінету Міністрів України.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про національний науковий центр» [27] від 19 березня 1994 р. встановила засади регламентування діяльності наукових центрів (цілі та організаційні вимоги створення, основні завдання та пільги, що мають такі установи та ін.).

Розпорядження «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на 2015– 2019 роки» було ухвалено Кабінетом Міністрів України у 2015 році.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України 2018 р. було введено в дію «Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки» [28] та затверджено план заходів щодо її реалізації. У Концепції відмічено важливість гармонізації з європейськими та світовими науковими ініціативами.

Необхідність у системному поєднанні науки з виробництвом та оперативному впровадженні, використанні та комерціалізації результатів наукової діяльності було відмічено у проєкті «Стратегії розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року» Кабінету Міністрів України від 2016 р. [23]. Його мета – формування нової моделі економічного розвитку – інноваційної економіки, підвищення технологічності, зростання конкурентоздатності та підвищення ефективності існуючого виробництва.

Національним банком України було прийнято ряд постанов щодо розвитку фінансових технологій у банківських установах України.

Так, у 2020 році рішенням правління НБУ була затверджена Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року [29]. Стратегія є покроковим планом створення в Україні повноцінної фінтех-екосистеми з інноваційними фінансовими сервісами та доступними цифровими послугами. Вона базується на основних напрямках що були задані Стратегією розвитку фінансового сектору України до 2025 року.

Місією стратегії є стимулювання розвитку інновацій на фінансовому ринку з метою появи якісних та доступних фінансових послуг, підсилення стартап-руху та ефективної конкуренції в інтересах захисту споживачів через розвиток кешлес-економіки, підвищення фінансової грамотності та створення сталої фінтех екосистеми.

У березні 2023 року з метою стимулювання розвитку інновацій та підвищення якості послуг, технологій та інструментів на ринках фінансових послуг, платіжному ринку Правлінням НБУ було затверджено Положення «Про регуляторну платформу для тестування послуг, технологій та інструментів на ринках фінансових послуг, платіжному ринку, заснованих на інноваційних технологіях» [30]. Регуляторна «пісочниця» дасть змогу компаніям тестувати свої інноваційні фінансові продукти, а регулятору – модернізувати свої регуляторні підходи і нормативні акти.

Норми регулювання питання щодо використання хмарних сховищ у діяльності банківських установ визначені у постанові Правління Національного банку України «Про використання банками хмарних послуг в умовах воєнного стану в Україні», яка набрала чинності 9 березня 2022 року [31]. Вона розширила можливості забезпечення стабільного функціонування банківської системи України під час війни.

Банкам було дозволено надавати послуги та здійснювати операції з використанням електронних платіжних засобів, зокрема платіжних карток, через пристрої, розташовані на території Європейського Союзу, Великої Британії, Канади та США. Ця норма діятиме під час воєнного стану та 2 роки після його закінчення.

Можна стверджувати, що норми регулювання інноваційної діяльності в Україні містяться в багатьох актах різних галузей законодавства. Ці нормативно-правові акти постійно змінюються та доповнюються та спрямовані на забезпечення розвитку економіки України в умовах цифровізації та діджиталізації. Відповідне нормативно-правове забезпечення сприятиме формуванню ефективної інноваційної політики держави та

стимулюватиме інноваційний розвиток, зокрема банківських установ. У контексті євроінтеграції необхідним завданням є адаптація вітчизняного законодавства у сфері інноваційної діяльності до європейських стандартів з метою пришвидшення вступу України до ЄС.

Отже, у цьому розділі було розглянуто теоретичні засади фінансових інновацій у банківській системі.

Визначено, що існують різні точки зору щодо характеристики поняття «фінансові інновації». Загалом, вони є результатом інноваційного процесу щодо створення нових технологій чи продуктів. Також було розглянуто еволюцію фінансових інновацій.

В ході дослідження було виявлено, що життєвий цикл фінансових інновацій має тенденцію до скорочення. Визначено, що на життєвий цикл інновації впливає форма інновацій. Було з'ясовано, що фінансові інновації відіграють важливу роль в банківській системі. Банки, як інститути фінансового ринку у своїй діяльності використовують банківські інновації з метою залучення нових клієнтів, удосконаленням своїх послуг в умовах зростання конкуренції.

Наступним етапом стала класифікація фінансових інновацій. Виявлено, що їх класифікують за різними критеріями, більшість яких базуються на функціональних чи структурних особливостях.

Важливим етапом стало дослідження нормативно-правової бази, що регулює інноваційну діяльність банківських установ. У роботі було зазначено, що наразі в законодавстві відсутні нормативно-правові акти, що регулюють інноваційну діяльність саме банківських установ. Але попри це в Україні діє ціла низка законів, постанов та розпоряджень щодо регулювання інноваційної діяльності.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

2.1. Тенденції розвитку інноваційних банківських продуктів в Україні

Основною банківською інновацією, що найчастіше з'являється в Україні на сьогодні є поява інноваційного банківського продукту.

Банківський продукт – це результат банківської діяльності, який виступає у вигляді товару, що надходить на банківський ринок для продажу клієнтам [32].

Необхідно відмітити, що визначення «новий банківський продукт» є умовним, оскільки для одного банку цей вид продукту може бути давно запровадженою практикою, то для іншого він є нововведенням, що ще не було використано в практиці. Це стосуються і клієнтів банківських установ. Новим продуктом можна вважати той, що раніше не використовувався конкретним клієнтом.

Інноваційний банківський продукт – це набір банківських та фінансових операцій, модифікований під будь-які потреби клієнта, що позиціонується як нова банківська послуга або як комбінація традиційних банківських послуг, інтегрованих у технологічний ланцюг, що дозволяє вирішити проблему конкретного клієнта та задовольнити потреби в комплексному обслуговуванні [32].

Банківські інноваційні продукти можна класифікувати за різними критеріями:

- за дохідністю (дохідні та недохідні);
- за вартістю (дороговартісні та дешеві);
- за платністю (платні та безоплатні);
- за суб'єктом придбання (фізичним та юридичним особам).

Станом на 1 січня 2023 року в банківському секторі України кількість функціонуючих банків становить 67 банків. Вітчизняний банківський ринок достатньо насичений фінансово-кредитними установами, що є причиною зростання конкуренції на ринку. Українські банки повинні задовольняти потреби населення щодо надання банківських послуг та створювати відповідні умови стабілізації та підвищення рівня економіки країни.

Банківська конкуренція є ключовим фактором для впровадження інноваційних банківських продуктів з метою досягнення явних конкурентних переваг, що дають змогу банку забезпечити своє місце на ринку банківських та інших фінансових послуг. Розвиток банківських інновацій також спрямований на зменшення вартості та прискорення банківських операцій, зміну відносин з клієнтами та пошук нових, додаткових джерел доходу [33].

Проаналізувавши діяльність банків України можна дійти висновку, що найбільш популярними банківськими інноваціями, що пов'язані з використанням новітніх технологій є:

- мобільний банкінг;
- Інтернет-банкінг;
- безконтактні розрахунки;
- «зона 24»;
- POS-термінали;
- відеобанкінг;
- Інтернет-еквайринг;
- необанки та ін.

Вітчизняні банківські установи у своїй практиці найчастіше запозичують банківські інновації з досвіду іноземних країн замість того, щоб використовувати свої надбання. Така тенденція пов'язана з тим, що українські банки мають відносно короткий період існування у порівнянні з банками у промислово розвинутих країнах. Використання стратегії запозичення інноваційних продуктів дає змогу скоротити витрати на

розробку та впровадження інновації та бути більш захищеним від ризиків впровадження нововведень.

Таблиця 2.1

Характеристика інноваційних банківських продуктів

Продукт	Характеристика
Мобільний банкінг	дозволяє своїм клієнтам проводити фінансові операції дистанційно за допомогою мобільного пристрою, наприклад смартфона або планшета
Інтернет-банкінг	дозволяє клієнтам банку проводити ряд фінансових операцій через веб-сайт банку або мобільний додаток
Безконтактні розрахунки	оплата, за якої не відбувається контакту між картою (чи електронним пристроєм) і терміналом
«Зона 24»	приміщення, у якому клієнти мають доступ до найнеобхідніших банківських послуг у цілодобовому режимі
POS-термінали	пристрій, який дозволяє здійснити оплату не за допомогою пластикової картки, а використовуючи NFC-чіпи, які вбудовані в електронний девайс
Відеобанкінг	дозволяє здійснити банківські операції за допомогою відеоз'єднання
Інтернет-еквайринг	дозволяє приймати банківські картки міжнародних та національних платіжних систем для оплати товарів і послуг у мережі Інтернет
Необанк	надає свої послуги у цифровому форматі та не має відділень

У сучасних економічних умовах українські банки за допомогою впровадження інноваційних банківських продуктів мають змогу оптимізувати бізнес процеси, що підвищить ефективність їх роботи, збільшити свою клієнтську базу, шляхом впровадження трендових продуктів, а також знайти нові шляхи ведення бізнесу.

Пандемія, спричинена вірусом SARS-CoV-2, що почалась у 2020 році дала поштовх до розвитку ринку банківських інновацій, адже введені карантинні обмеження змусили мінімізувати фізичні контакти для надання послуг. У зв'язку з цим Національний банк України зосередився на розробці стратегії розвитку FinTech 2025. FinTech-рішення дозволяють максимально підвищити якість дистанційних фінансових послуг та мінімізувати витрати на людські ресурси для надання відповідних послуг за умов карантинних обмежень [34].

На сьогоднішній день одним з наймасштабніших нововведень у вітчизняній банківській системі є Система електронних платежів НБУ (СЕП), що з 1 квітня 2023 року працює у режимі 24/7 (з 3 серпня 2020 року працювала за режимом 23/7, до цього СЕП приймала міжбанківські платежі з 8:30 до 19:00 у робочі дні). Наразі система функціонує на базі міжнародного стандарту ISO 20022 та цілодобово доступна для проведення міжбанківських платежів. Нове покоління СЕП побудоване з використанням сучасних програмних та технічних засобів, що дає можливість здійснювати електронні платежі ще швидше, зручніше та безпечніше. Учасниками СЕП станом на 1 квітня 2023 року є 65 банків, Державна казначейська служба України, Національний депозитарій України та Національний банк України [36].

На рисунку 2.1 зображена динаміка платежів, які були здійснені через СЕП у період 2018-2022 років.

Рис. 2.1. Обсяги платежів, здійснених через СЕП у 2018-2022 рр.

* Побудовано за даними НБУ [35]

Середній обсяг операцій за один банківський день становить 1,5 млн платежів у сумі 870 млрд. грн. Середньоденний залишок коштів на рахунках учасників СЕП становить 181 млрд. грн. За кількістю платежів структура має такий вигляд: платежі до 1 тис.грн. займають 42,5%, від 1 тис.грн. до

100 тис.грн. – 53%, від 100 тис.грн. і більше – 4,5%. За сумою платежів: платежі до 1 тис.грн становлять менше 1%, платіжі від 1 тис.грн. до 100 тис.грн. займають 1%, платежі від 100 тис.грн. ті більше – 99%.

Завдяки впровадженню Національним банком України СЕП у режимі 24/7 клієнти банків мають змогу здійснювати необхідні платежі в будь-який зручний час. Це дасть поштовх для розвитку нових інноваційних інструментів безготівкового переказу та збільшить кількість безготівкових транзакцій.

Також одним із нововведень Національного банку України разом з Міністерством цифрової трансформації щодо цифровізації банківської системи став запуск послуги передачі цифрових документів, у результаті якого було створено додаток «Дія», який забезпечує ідентифікацію особи у банківській установі та можливість відкриття рахунку онлайн за допомогою передачі ідентифікаційних документів у електронному вигляді.

Окрім цього, Національним банком було дозволено підписувати документи за допомогою цифрового власноручного підпису (скасовано обмеження на використання стилусів). Це значно спрощує систему залучення клієнтів та підписання угод з ними, що позитивно впливатиме на ринок банківських послуг.

Ще однією інновацією НБУ стало використання QR-кодів для проведення кредитових переказів, оплати товарів або послуг та переказу коштів між рахунками. У країнах Європейського Союзу уже давно застосовують такий метод розрахунку. Він значно пришвидшує процес розрахунку та сприяє збільшенню кількості безготівкових розрахунків, а вірогідність того, що клієнт допустить помилку при заповненні даних мінімальна [34].

Стрімкий розвиток інформаційних технологій та мережі Інтернет призвів до виникнення нової категорії фінансових інновацій як електронні гроші. Розвиток електронних грошей пришвидшується по всьому світу, особливо в Україні. Частота використання електронних грошей для

здійснення розрахунків за товари та послуги зростає. У результаті цього з'являються нові види електронних грошей. В Україні лише 6 банків мають право випускати електронні гроші. У таблиці 2.2 наведено перелік таких банків.

Таблиця 2.2

Українські банки, які мають право випускати електронні гроші

№ п/п	Найменування банку	Найменування електронних грошей / найменування платіжної системи
1	АТ «СЕНС-БАНК»	ALFA-MONEY, MasterCard, Visa
2	ПАТ «БАНК ВОСТОК»	ПРОСТІР
3	ПАТ «ТАСКОМБАНК»	Максі
4	АБ «УКРГАЗБАНК»	ПРОСТІР
5	АТ «Райффайзен банк Аваль»	MasterCard, Visa
6	ПАТ «МТБ БАНК»	MasterCard, Visa, ХРАУ

* Складено за даними [38]

Перевагами електронних грошей є:

- доступність;
- мобільність;
- простота використання;
- оперативність, тощо.

Окрім цього електронні гроші можна використовувати для розрахунку за комунальними послугами, поповнювати мобільний телефон, оплачувати покупки в мережі Інтернет, переказувати кошти та багато іншого.

За даними Звіту з оферсайту інфраструктури фінансового ринку [39] станом на 2022 рік в Україні діяли такі платіжні системи:

- СЕП;
- карткові платіжні системи Visa, MasterCard, ПРОСТІР та ін.;

– системи переказу коштів (7 створені банками, 18 створені небанківським установами, 4 внутрішньобанківські та 8 створені нерезидентами).

Закон України «Про платіжні послуги» надав право небанківським надавачам платіжних послуг здійснювати випуск електронних грошей. До цього емітентами електронних грошей могли бути лише банки.

Платіжні системи Visa та MasterCard є найбільшими міжнародними системами, що діють на території України, основне їх завдання полягає у спрощенні здійснення електронних переказів у світі. Також корпорація Visa генерує продукти для фінансових компаній, які дозволяють надавати клієнтам більше можливостей для використання електронних коштів.

НСП «ПРОСТІР» це державна платіжна система, створена НБУ з дотриманням міжнародних стандартів. Ця система була створена з метою покращення рівня електронних платежів в Україні та забезпечення достатнього рівня платіжної безпеки. Оплати товарів та послуг у цій платіжній системі здійснюється за допомогою електронних платіжних засобів.

Також одним з популярних видів електронних грошей є мережеві електронні гроші. Це грошові файли, що зберігаються на спеціальних електронних носіях та пристроях. Це, наприклад, комп'ютери. Мобільні телефони, онлайн-гаманці, спеціальні блоки пам'яті та інше. Так як операції з мережевими електронними грошима є анонімними, то будь-хто може їх використовувати для оплати товарів, послуг, для переказу іншим особам чи для їх обміну на безготівкові гроші тощо.

Існує безліч прикладів мережевих грошей, найбільш відомими з них є Bitcoin (BTC), Litecoin (LTC) та Ethereum (ETH). Також поширеною назвою мережевих електронних грошей є електронні платіжні системи, що створені на базі блокчейн. Блокчейн є сукупністю блоків з інформацією, яка пов'язана між собою. У кожному такому блоці зберігається інформація про операцію, що була здійснена [39].

Перейдемо до розгляду динаміки ринку платіжних карток в Україні. За даними НБУ загальна кількість емітованих карток в обігу у період 2020-2022 р.р. поступово збільшується. Так, у 2021 році їх кількість становила 89,1 млн.шт., що на 21,4% більше ніж у 2020 році. Станом на 2022 рік кількість платіжних карток збільшилась ще на 23,23%. Наочно динаміка зображена на рисунку 2.2.

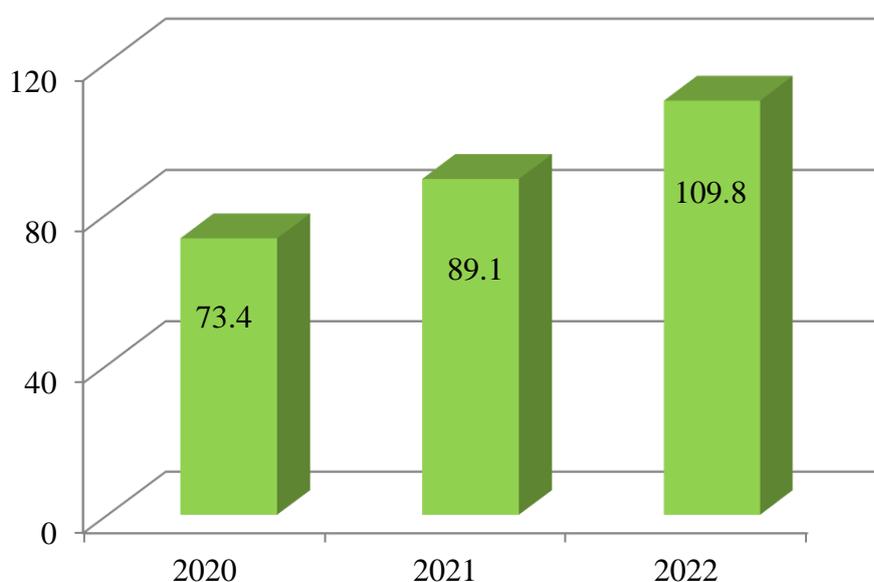

Рис. 2.2. Динаміка кількості платіжних карток в Україні, млн. шт.

* Складено за даними НБУ [40]

Протягом проаналізованого періоду українці активно використовували безконтактні картки, а також пристрої з можливістю безконтактної оплати. Популярність цих інструментів зумовлена вищим рівнем безпеки, швидкості та зручності таких операцій у порівнянні зі звичайними платіжними картками з магнітною стрічкою.

Досліджуючи динаміку безконтактних платіжних карток можна зробити висновок про зростання популярності цього виду платіжного інструменту. Станом на 2021 рік кількість безконтактних платіжних карток зросла на 51,5% та становила 20 млн.шт. Через рік спостерігається зростання до 26,1 млн.шт. (+30,5%).

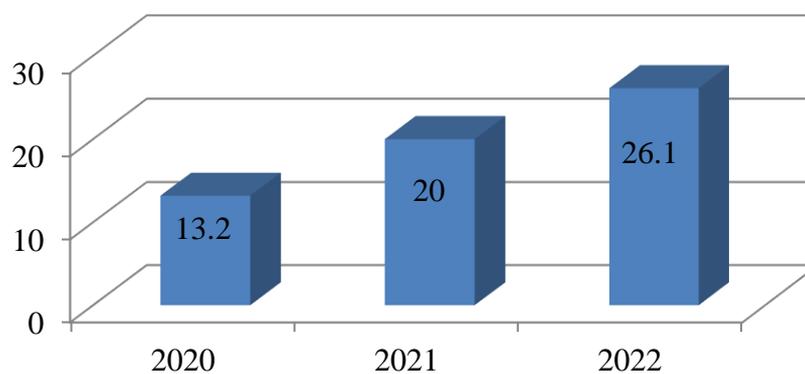

Рис. 2.3. Динаміка кількості безконтактних платіжних карток в Україні, млн. шт.

* Складено за даними НБУ [40]

Також варто відмітити поступове зростання кількості токенизованих карток. Це такі картки, які створені в процесі заміни реквізитів фізичних платіжних карток на унікальні цифрові ідентифікатори, що використовуються для проведення операцій із застосуванням пристроїв із функцією NFC (зокрема через платіжні сервіси Apple Pay, Google Pay тощо). Станом на 2020 рік в Україні кількість токенизованих платіжних карток становила 3,9 млн.шт., за рік їх кількість збільшилась до 6,7 млн. шт. (+ 71,79%). У 2022 році відбулось збільшення кількості карток ще на 17,9% та їх кількість становила вже 7,9 млн.шт.

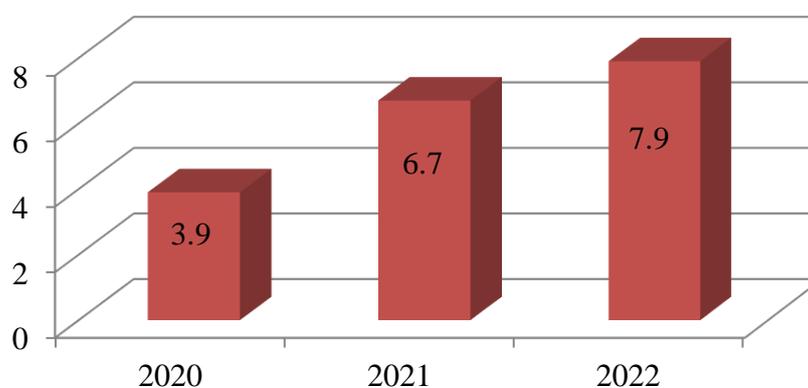

Рис. 2.4. Динаміка кількості токенизованих платіжних карток в Україні станом на 2020-2022 рр., млн. шт.

* Складено за даними НБУ [40]

За даними Національного банку протягом 2022 року українці все дедалі активніше продовжували використовувати платіжні картки для безготівкових розрахунків, незважаючи на воєнні дії та відсутність електропостачання унаслідок ракетних обстрілів енергосистеми. Порівняємо кількість готівкових та безготівкових операцій (рис 2.5) та проаналізуємо їх динаміку (для аналізу взятий період з травня по грудень у зв'язку з припиненням подання статистичної звітності щодо операцій з платіжними картками у лютому-квітні 2022 року).

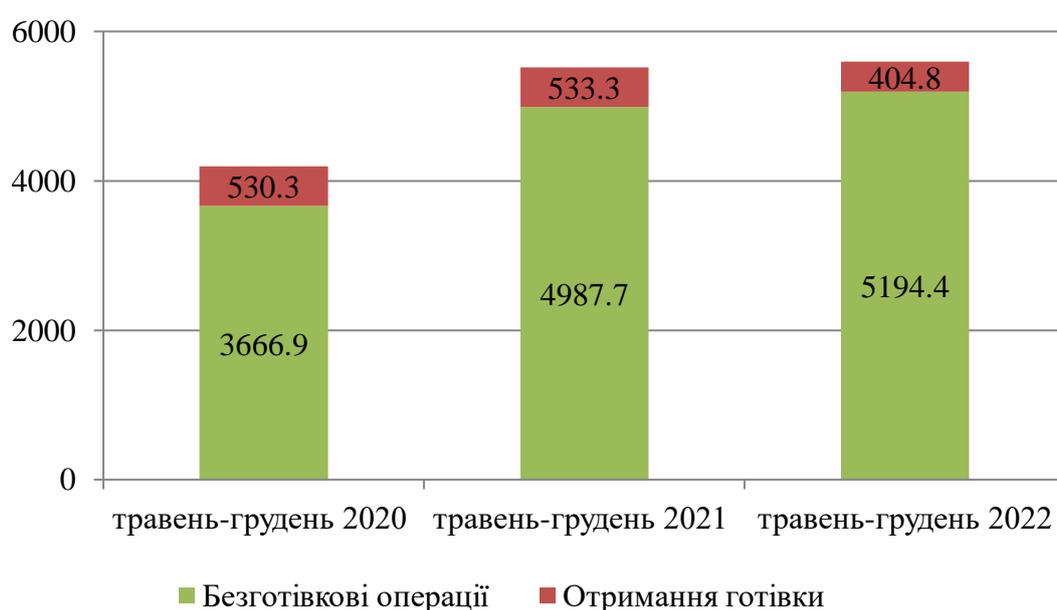

Рис. 2.5. Кількість операцій з використанням платіжних карток, млн. шт.

* Складено за даними НБУ [38]

Безготівкові операції значно переважають готівкові упродовж проаналізованого періоду. Частка безготівкових операцій у травні-грудні 2021 року становила 90,3% від кількості та становила 4987,7 млн. шт., що на 36% більше ніж у травні-грудні 2020 року. У травні-грудні 2022 року частка безготівкових операцій становила 92,8% від загальної кількості операцій та становила 5 194,4 млн шт.

Завдяки популярності безконтактних та токенизованих карток використання безконтактної технології оплати значно перевищує фізичне зчитування платіжної картки (рис. 2.6). Кількість операцій з використанням NFC-технології у період з травня-грудня 2022 року збільшились на 13,9% за кількістю у порівнянні з травнем-груднем 2021 року. Також варто зазначити, що операції з фізичним зчитуванням платіжних карток зменшились на 37,8% за проаналізований період.

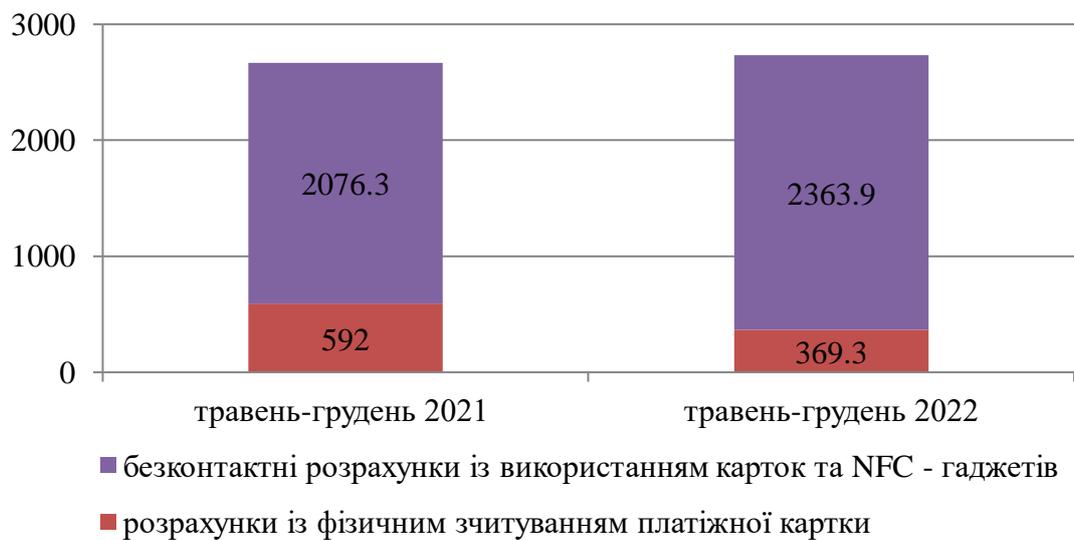

Рис. 2.6. Структура безготівкових операцій з використанням платіжних карток, млн.шт.

* Складено за даними НБУ [38]

Варто відмітити, що мережа POS-терміналів в Україні поступово розвивається. У період з 2020 року до 2022 року спостерігається позитивна динаміка в усіх групах банків. Найбільший приріст за цей період був у ПриватБанку (+ 46 тис.) та іноземних банках (+ 9,6 тис.). У 2023 році в зв'язку з повномасштабним вторгненням відбулось значне скорочення платіжної інфраструктури. Так, станом на початок 2023 року мережа POS-терміналів скоротилась на 16%. Найбільшого скорочення зазнали платіжні термінали іноземних банків (-37,18%).

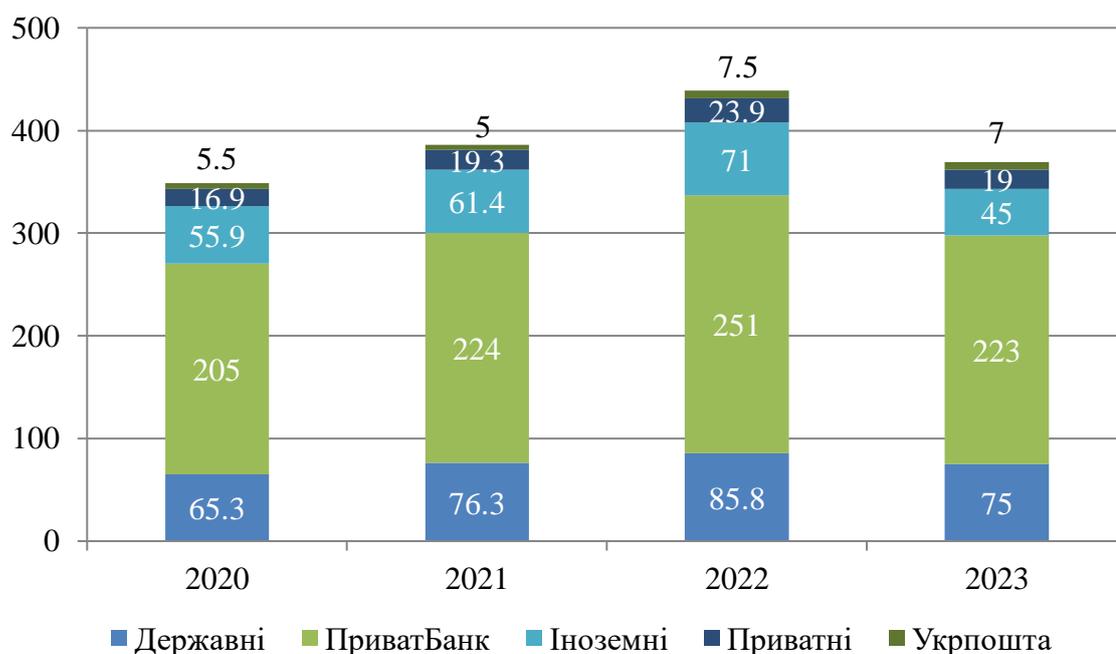

Рис. 2.7. Динаміка платіжних терміналів (POS) в Україні, тис. од.

* Складено за даними НБУ [41]

Проведемо аналіз роботи системи BankID НБУ. За допомогою BankID громадяни мають змогу швидко та безпечно отримувати доступ до онлайн послуг, які надаються державними установами, банками, комерційними установами, тощо. Щоб скористатися системою достатньо мати відкритий рахунок у банку, який є учасником системи та мати доступ до Інтернет-банкінгу цього банку.

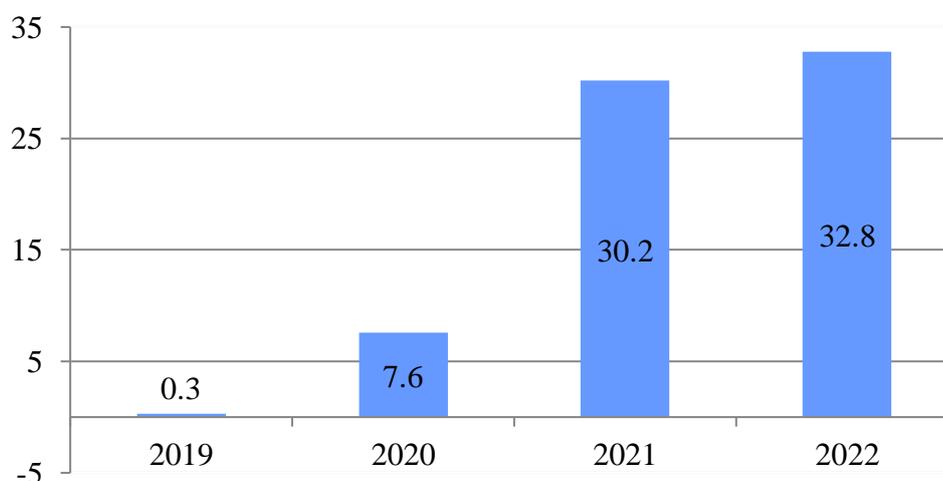

Рис. 2.8. Кількість успішних ідентифікацій у Системі BankID, млн. шт.

* Складено за даними НБУ [42]

Станом на травень 2023 року до Системи BankID НБУ підключено 39 українських банків, які обслуговують більше 32 млн клієнтів. Національний банк постійно розширює можливості системи, впроваджує нові технології та удосконалює захист від кіберзагроз.

Протягом 2022 року Система безперебійно надавала послуги клієнтам, незважаючи на повномасштабне вторгнення РФ на територію України. Станом на кінець 2022 року у Системі було здійснено понад 32,8 млн. успішних ідентифікацій, що на 9% більше ніж у 2021 році. З початку запровадження воєнного стану на території України Система забезпечувала безперебійний доступ до державних та фінансових сервісів, зокрема до застосунку «Дія» та порталу ID.gov.ua. Це дало можливість громадянам користуватися цифровими версіями документів, подати заявки на виплати за програмою «ЄПідтримка», отримати статус ВПО та ін.

Також на кінець 2022 року учасники системи отримали доступ до нового сервісу системи – «Особистий кабінет абонента Системи BankID НБУ», що спрощує процес обміну інформацією між абонентами та НБУ. Особистий кабінет надає абонентам доступ до інформації про роботу в системі та формування звітів [42].

Інтернет-банкінг в Україні запропонований багатьма банками. Проте переважна кількість банків пропонують мінімальну кількість послуг, в основному це отримання інформації про поточний стан рахунку, отримання виписки про здійснені платежі, можливість здійснити переказ з картки на картку, можливість заблокувати картку. Якісний розвиток Інтернет-банкінгу в Україні забезпечують в основному крупні банки.

Так, станом на 2022 рік лідерами серед користувачів були monobank, ПриватБанк, Сенс-банк, ПУМБ, IZI-Bank. Вони входять в Топ-5 банків з найкращими сервісами онлайн та мобільного банкінгу за версією Delo.ua та журналу «Топ-100. Рейтинги найбільших» [43]. Рейтинг заснований на аналізі кількості завантажень банківських застосунків у PlayMarket та їх оцінці.

Надзвичайно популярними у сфері банківських послуг стали чат-боти. Засновані на ШІ, вони здатні швидко визначати потреби клієнта, навіть якщо запит був не точно сформульований чи надрукований з помилками. Чат-боти є чудовим інструментом підвищення обслуговування клієнтів у банківській сфері. Українські банки запускають чат-боти в таких месенджерах як Viber, Telegram, FB Messenger. З їх допомогою клієнти банку мають змогу переказати кошти, дізнатися курси валют, перевірити стан заборгованості, замовити картки, тощо. Використання цього виду інновації в банках дає змогу зменшити операційні витрати.

Останнім часом активно розвиваються віртуальні банки або необанки. Вони надають свої послуги виключно в Інтернеті та не мають традиційних для банків відділень. На сьогодні в Україні вже існує 6 стартапів, що відносяться до необанків: monobank, izibank, sportbank, O.Bank, Neobank, BVR. Ці необанки функціонують на основі ліцензій традиційних банків, пропонують клієнтам низькі тарифи на обслуговування та кредитування, високі депозитні ставки та власні мобільні застосунки [44]. Клієнти цих банків можуть відкрити рахунок дистанційно та пройти верифікацію протягом 10-15 хвилин.

Для оцінки ефективності інноваційної діяльності банків України пропонуємо використати окремі коефіцієнти банківської діяльності. Впровадження в діяльність банків фінансових інновацій впливає на динаміку показників, тому для відображення змін ефективності інноваційної діяльності банків необхідно розрахувати наступні показники.

1. ROA (Return on Assets) – показник рентабельності використання активів банку. Рентабельність діяльності банку залежить від залучення капіталу для фінансових інновацій і як результат примноження прибутку.

2. CIR ефективність операційних витрат (процентних і комісійних) зростання цього показника свідчить про скорочення витрат та вказує на зростання автоматизації банківської діяльності шляхом впровадження інновацій в діяльність, що супроводжується зростанням клієнтської бази.

3. ROE (Return on Equity) – показник рентабельності використання статутного капіталу банку. Рентабельність діяльності банку залежить від залучення капіталу для фінансових інновацій і як результат зростання прибутку.

4. Kfi (комісійні доходи), напряду пов'язані з впровадженням інноваційних послуг у діяльність банку, оскільки являють собою дохід від РКО банків та клієнтів, комісійні доходи від кредитного обслуговування, комісійні доходи за операціями з цінними паперами, комісійні доходи від довірчого обслуговування банків та клієнтів, тощо.

5. R (індекс надійності). Оцінка незалежності, заснованої на конкурентоспроможності, а отже, і стабільності в умовах циклічних ринкових змін сьогодні неможлива без використання фінансових інновацій.

Проведемо розрахунки цих показників з метою визначення багатовимірної оцінки ефективності інноваційної діяльності банківських установ України, використавши формули, що наведені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Показники для визначення багатовимірної оцінки ефективності інноваційної діяльності банківської системи України

Назва показника	Розрахунок	Значення
1	2	3
CIR ефективність витрат	Загальні операційні витрати / Загальні доходи x 100%	Індикатор ефективності, котрий відображає рівень операційних витрат банку відносно отриманих доходів. Високі показники індикатора свідчать про слабший фінансовий стан банку і проблеми з управлінням витратами.
ROE Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Власний капітал x 100%	Індикатор прибутковості, що вказує скільки прибутку генерує кожна гривня власного капіталу банку.
ROA Рентабельність активів	Чистий прибуток / Активи x 100%	Індикатор прибутковості, який показує скільки прибутку приносить кожна гривня активів банку.

Продовження табл. 2.3

1	2	3
R Коефіцієнт надійності	Власний капітал / Загальні зобов'язання	Оцінка незалежності, а відтак і стійкості щодо кон'юнктурних змін на ринку . Якщо в чисельник береться балансовий капітал, то передбачається, що капітал банку повинен на 25-30 % покривати зобов'язання
Kfi Комісійні доходи	охоплюють доходи від розрахунково-касового обслуговування банків та клієнтів, комісійні доходи від кредитного обслуговування, комісійні доходи за операціями з цінними паперами, комісійні доходи за операціями на валютному ринку та ринку банківських металів, комісійні доходи від довірчого обслуговування банків та клієнтів, комісійні доходи за позабалансовими операціями, комісійні доходи за операціями з філіями.	

Значення розрахованих показників відображено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Розрахунок показників багатовимірної оцінки ефективності
інноваційної діяльності банківської системи України у 2019-2022 рр.

Показник	Позначення	2019	2020	2021	2022
Відношення операційних витрат до операційних доходів, %	CIR	46,27	37,93	35,21	37,49
Рентабельність капіталу,%	ROE	33,45	19,22	35,08	10,06
Рентабельність активів, %	ROA	4,26	2,44	4,09	1,08
Надійність,%	Kfi	15,46	12,98	14,21	10,21
Комісійні доходи, млрд. грн	Kkd	5,44	6,01	7,94	8,31

* Розраховано за даними НБУ (Додаток А, Б)

Показник відношення операційних витрат до операційних доходів протягом проаналізованого періоду мав тенденцію до зменшення у період з 2019 по 2021 року, проте у 2022 році цей показник збільшився, що свідчить

про незначне зростання витрат та є не дуже позитивною тенденцією, адже показник CIR має прямувати до зниження.

Показники рентабельності капіталу та активів протягом проаналізованого періоду коливалися у межах позитивного значення, проте станом на 2022 рік спостерігаємо значне зменшення показників на 71,32% та 73,59% відповідно. Така тенденція пов'язана з початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну та економічною кризою.

Коефіцієнт надійності повинен на 25-30 % покривати зобов'язання, але за проаналізований період найвище значення показника досягнуто у 2019 році – 15,46%.

Комісійні доходи банківської системи за досліджуваний період поступово зростають. Найвищий показник за результатами 2022 року – 8,31 млрд. грн.

Протягом проаналізованого періоду з 2019 по 2021 роки спостерігається позитивна динаміка більшості показників, що вказує на ефективність інноваційної діяльності в вітчизняній банківській системі. Проте у 2022 році ситуація змінилась, всі показники, крім комісійних доходів, мають негативну динаміку. Прогнозуємо, що за поступової адаптації економіки у подальшому періоді та після перемоги України показники зміняться у кращу сторону. Таким чином, засвідчено необхідність підвищення ефективності інноваційної діяльності банків України в сучасних умовах.

Отже, вітчизняна банківська система поступово впроваджує в свою діяльність інноваційні продукти. Національний банк є ініціатором багатьох проєктів, що стимулюють інноваційний розвиток вітчизняних банків. Нововведення дозволяють банкам покращити якість та швидкість надання послуг, зменшувати операційні витрати. Розвиток українських банків на пряму залежить від бажання самих банків змінюватися та запроваджувати у свою діяльність сучасні продукти та послуги.

2.2. Аналіз інноваційних банківських послуг у вітчизняних банківських установах

В останні роки, у зв'язку зі стрімким технологічним розвитком, вигляд українського банківського сектору істотно змінився, а разом з ним і спектр послуг, що надають своїм клієнтам банки, а також технології, що використовуються в цій сфері.

Станом на квітень 2023 року за даними дослідження MasterIndex, проведеного на замовлення Mastercard було виявлено, що 94% українців, що мають картки користуються Інтернет-банкінгом та 51% респондентів готові повністю відмовитись від фізичних відділень банку та перейти у віртуальний банкінг у найближчі два роки.

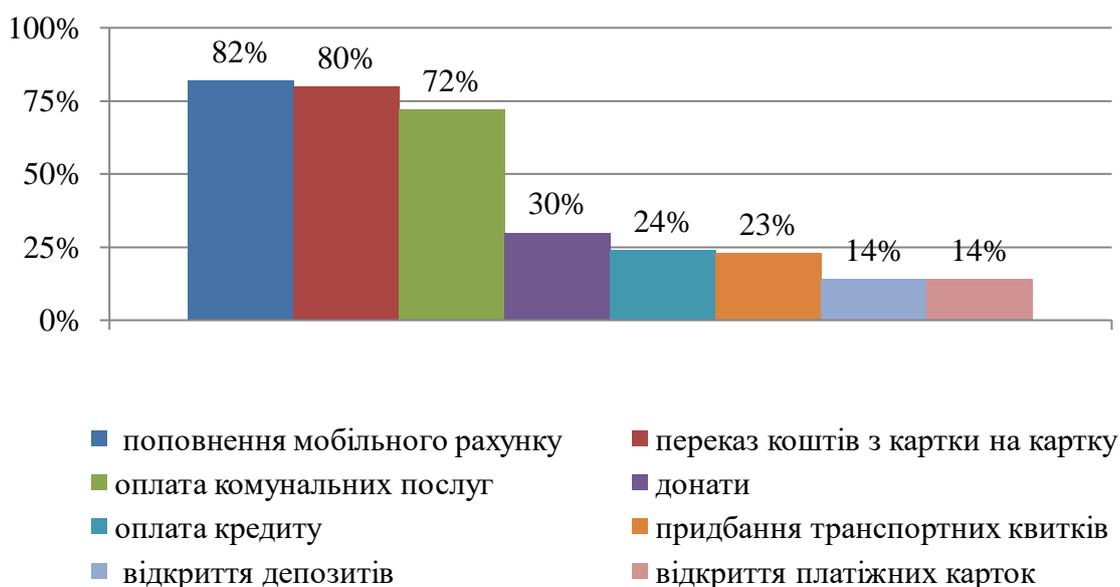

Рис. 2.9. Найбільш популярні послуги Інтернет-банкінгу в Україні

* Складено за даними [45]

Перевагу мобільним додаткам надають 75% респондентів, серед опитаних громадян 31% повідомили, що щодня заходять до мобільного застосунку чи онлайн-банкінгу. Найпопулярнішими операціями у цифровому банкінгу є такі (рис.2.9):

- поповнення мобільного рахунку – 82%;

- переказ коштів з картки на картку –80%;
- оплата комунальних послуг – 72%;
- донати – 30%;
- оплата кредиту – 24%;
- придбання транспортних квитків – 23%;
- відкриття депозитів – 14%;
- відкриття платіжних карток – 14%.

Також опитувані відзначають, що серед додаткових послуг вони б хотіли бачити можливість оформлення платіжної картки онлайн, придбання криптовалюти, купівлю транспортних квитків, отримання фінансових консультацій, можливість купувати цінні папери [45].

Переважна частина банківських установ намагається використовувати дистанційний банкінг для залучення клієнтів. Прикладом дистанційного банкінгу є банкінг у месенджері. В Україні етап зародження банкінгу у месенджері припадає на 2017-2018 рр. Спочатку банки лише інформували своїх клієнтів за допомогою месенджерів, але зараз за допомогою чат-ботів можна відкривати рахунки, переказувати кошти, здійснювати платежі тощо.

Дані таблиці 2.5 свідчать про те, що АТ КБ «ПриватБанк» є лідером серед впровадження чат-ботів у свою діяльність. Чат-боти присутні у таких месенджерах як Facebook Messenger, Telegram та Viber. У Telegram на сьогодні наявні 5 ботів, що допомагають клієнтам у вирішенні різних видів питань. Варто відмітити можливість цілодобового подання заявок на обслуговування POS-терміналів для підприємств з еквайрінгом. АТ «Ощадбанк», АТ «ПУМБ» та АТ «ТАСКОМБАНК» також задовольняють потреби своїх клієнтів використовуючи чат-боти. Спектр послуг, що надаються досить широкий: від надання інформації про нові послуги до можливості вносити планові платежі тощо. Серед наявних у таблиці 2.2 банків варто відмітити чат-бот АТ «Райффайзен Банк», що доступний лише бізнесу. Чат-бот Райффайзен Бізнес є цілою інфраструктурою для

підприємців, що дозволяє отримувати допомогу у веденні справ та оптимізувати щоденні процеси.

Таблиця 2.5

Характеристика чат-ботів українських банків

Банк	Месенджер	Чат-бот	Основні напрями роботи
ПриватБанк [46]	Messenger, Telegram, Viber	@privatbank_help_bot	переказ коштів, зв'язок з оператором, курс валют та ін.
		@privatbankbot	переказ коштів з картки ПриватБанку на картку ПриватБанку
		@AgentPB_bot	подача заявок, перевірка історії раніше поданих заявок
		@privatbank_acquiring_bot	подання заявок на обслуговування POS-терміналів у режимі 24/7 для підприємств з еквайрингом
		@Privat_Invoice_bot	продаж товарів та послуг за «Оплатою частинами» або «Миттєвою розстрочкою» в режимі онлайн
Ощадбанк [47]	Messenger, Telegram, Viber	@Oschadbot	надання інформації клієнтам, зміна лімітів, блокування картки
Райффайзен Банк Аваль [48]	Telegram, Viber	@raiffeisenbusinessbankingbot *лише для бізнесу	консультації, перевірка контрагентів, подання онлайн звітності ФОП, можливість звернутися з запитом та отримати відповідь від представника банку та ін.
ПУМБ [49]	Telegram, Viber	@pumb_bank_bot	інформація про суму повного погашення по кредиту, сума останнього платежу, можливість внести планові платежі з карток інших банків без комісії, поповнення мобільного, курс валют, отримання повідомлень за рахунками та ін.
ТАСкомбанк [50]	Telegram	@tascombot	перекази з картки на картку, курси валют, замовити зворотній дзвінок, останні новини банку, інформація щодо продуктів банку, найближчі банкомати й відділення та ін.

Розвиток цифровізації банків можливий за рахунок технологічного розвитку України та покращення доступу до Інтернету. Станом на 2022 рік 93% вітчизняних банків мали мобільні застосунки, що дозволяють здійснювати онлайн-транзакції. Окрім цього, послуги Інтернет-банкінгу мали 96% банків та 99% банків дозволяли проводити електронні перекази. У 2022 році банки продовжували вдосконалювати свої цифрові сервіси: було представлено нові мобільні застосунки та покращено їх функціональність.

За даними дослідження «25 провідних банків України під час війни» проведеного компанією «Фінансовий клуб» [51] було визначено Топ-5 банків України з найкращим мобільним банкінгом станом на 2022 рік. Уперше у цьому рейтингу брали участь необанки. Критеріями щодо розрахунку рейтингу стали такі: кількість клієнтів, що встановили мобільні додатки для iOS і Android та функціонал мобільних застосунків.

Таблиця 2.6

Характеристика мобільних застосунків банків України

Назва застосунку		monobank	Приват24	Sence SuperApp	Raiffeisen Online UA	Neobank
Місце у рейтингу дослідження [51]		1	2	3	4	5
Можливість створення віртуальної картки	iOS	+	+	+	+	+
	Android	+	+	+	+	+
Можливість інвестування в державні цінні папери	iOS	+	+	+	+	-
	Android	+	+	+	+	-
Можливість підключення картки до Apple Pay		+	+	+	+	+
Можливість підключення картки до Android Pay		+	+	+	+	+
Рейтинг в App Store		4,9	4,8	3,2	4,7	4,6
Рейтинг в Play Market		4,9	4,8	4,2	4,2	4,5

Отже, за даними таблиці 2.6 можна стверджувати, що monobank має найкращий мобільний банк в Україні. Станом на травень 2023 року мобільний застосунок цього банку було завантажено більше ніж 10 млн. разів у PlayMarket. Наразі банк пропонує шість категорій кешбеку, з який можна обрати тільки дві: продукти, книги, медицина, розваги, ресторани та витрати на тварин. Також наявний кешбек від партнерів банку. Отримані гроші з кешбеку можливо вивести або передати на благодійність. Застосунок пропонує можливість кредитування через розстрочку на картку і покупку частинами. Розділ «накопичення» пропонує клієнтам отримати депозит, вказавши валюту та строк, а також можливо «відкрити банку» для накопичень і купити державні цінні папери. Застосунок пропонує купівлю валюти за умов розміщення її на депозит на 3 місяці.

Приват24 посідає друге місце у рейтингу мобільного банкінгу. Кількість завантажень в PlayMarket також перевищує 10 млн. Кешбеку у класичному розумінні банк не має, проте наявна програма лояльності «Бонус-плюс». При покупці товарів у партнерів банку клієнти отримують бонуси, які потім можна використати для розрахунку у торгових точках партнерської мережі. Розділ «платежі» надає можливість оплати податків та зборів, комунальних послуг, Інтернету та ТБ, штрафів та передачу коштів на благодійність. У Приват24 також можна придбати державні цінні папери.

Sence SuperApp мобільний банк від Сенс банку посідає третє місце рейтингу, з кількістю завантажень в PlayMarket більше 1 млн. разів. Цей застосунок пропонує програму винагород Cash'U CLUB, що включає до 7 категорій з кешбеком за всі розрахунки Apple Pay або Google Pay. Ці бонуси можна витратити на підтримку ЗСУ чи розіграші від партнерів банку. Так само як і попередні банки, Сенс банк надає можливість купівлі державних цінних паперів у мобільному застосунку. Щодо депозитів, то додаток надає можливість контролювати ставки за депозитами, строк, дату відкриття та погашення, виплату відсотків, історію, договір. Також існує

«скарбничка» з можливістю накопичення грошей та отриманням відсотків на уже зібрану суму.

Raiffeisen Online UA, що займає четверте місце рейтингу, має більше 1 млн. завантажень в PlayMarket. Застосунок пропонує кешбек 1% на покупки за категоріями кафе та ресторани, одяг та взуття, побутова техніка. Кешбек нараховується за умови підключення програми «ЩЕ!». Клієнтам пропонуються депозити з підвищеною ставкою, інвестування у державні цінні папери та можливість здійснювати різні види платежів.

Останнє місце рейтингу посідає віртуальний банк Neobank. Він був створений на базі фінтех-екосистеми Concord Fintech Solutions та працює за ліцензією АКБ «Конкорд». Застосунок дає змогу користуватися кредитним лімітом, обирати умови депозиту, переводити покупки в розстрочку, оплачувати комунальні платежі, тощо. У порівнянні з іншими банками цього рейтингу Neobank не дає змогу своїм клієнтам інвестувати в державні цінні папери.

Можна стверджувати, що у 2022 році більшість банків вдосконалювали свої мобільні за стосунки та за допомогою їх надавали нові послуги. Банки пропонують клієнтам випуск віртуальних карток, що можна прив'язати до Google Pay або Apple Pay. Також все більше банківських установ надають можливість віддаленої ідентифікації. Вона дає змогу залучати нових клієнтів за допомогою авторизації в «Дії», ця можливість є актуальною для тих громадян, що були змушені виїхати за кордон [51].

Вітчизняним лідером серед надання послуг Інтернет-банкінгу та запровадження інновацій є АТ КБ «ПриватБанк». За роки своєї діяльності банк займав лідируючі позиції в українських та світових рейтингах. У 2019 році АТ КБ «ПриватБанк» посів першу позицію у рейтингу банків України та єдиним був представлений в ТОП-500 світових банків.

У 2014 році команда ПриватБанку на форумі банківських інновацій FinovateSpring 2014 в місті Сан-Хосе здобула перемогу, представивши перший у світі безконтактний Android-банкомат. Цей банкомат дає можливість зняти гроші використовуючи замість звичайної клавіатури

смартфон. Сьогодні цю технологію почали впроваджувати і інші українські банки. У 2020 році банк «Південний» почав обладнувати свої банкомати технологією NFC, що дає можливість знімати готівку за допомогою смартфона чи смарт-годинника.

Також серед інновацій, що були вперше запроваджені банком слід виокремити банкомат з функцією розпізнавання особи, унікальний дизайн карт через застосунок, біометричну оплату за допомогою розпізнавання обличчя FacePay24, платіжний міні-термінал, вхід в Інтернет-банкінг через QR-код, оцифровані платіжні картки тощо [52].

Глобальні зміни банківської системи України спричинені зростанням суспільного інтересу до соціальних мереж, Інтернет-магазинів та мобільних застосунків. Сучасні банки вже не є традиційними фінансово-кредитними установами, а виходять за рамки звичайної фінансової галузі. Взаємодія клієнтів та банків змінилась під впливом інновацій та спричинила появу необанків. Необанки працюють на новітніх платформах, відмінних від традиційних, пропонують своїм клієнтам високі процентні ставки, мінімальну комісію та якісніший рівень обслуговування.

Таблиця 2.7

Характеристика необанків України

№	Назва	Ліцензія	Характеристика
1	2	3	4
1	Monobank [53]	Універсал банк	роздрібний продукт АТ «Універсал Банк», який виник в рамках співпраці з командою Fintech Band. Перший і найбільш популярний необанк в Україні
2	Izibank [54]	Таскомбанк	мобільний банк, фінтех-проект, створений на базі АТ «Таскомбанк». Проводити всі операції та отримувати послуги izibank можна за допомогою смартфона
3	Sportbank [55]	Оксі банк	мобільний банк зі зручним банківським функціоналом без відділень для людей, які захоплюються спортом та ведуть активний спосіб життя. Це спільний проект ІТ-компанії Duvotech та першого профільного фінтех-фонду N1

Продовження табл. 2.7

1	2	3	4
4	O.Bank [56]	Ідея Банк	новий цифровий банк на українському ринку банківських послуг. Розроблений АТ «Ідея Банк» (100% акцій – Getin Holding S.A. Польща)
5	Neobank [57]	Конкорд Банк	працює на базі першої в Україні відкритої фінтех-екосистеми Concord Fintech Solutions. Перший банк в Україні, який запустив окремі чат-боти для оформлення карток за 30 секунд у Viber та Telegram без візиту в банк
6	BVR [58]	Банк Восток	перший в Україні діджитал банк у ритейлі, запущений Fozzy Group разом із Банком Восток та Mastercard . За розрахунки платіжною картою банку клієнти отримуватимуть бали, які потім можна буде використати в супермаркетах мереж «Сільпо» та Le Silpo

Отже, аналізуючи таблицю 2.7 можна стверджувати, що усі необанки в Україні функціонують виключно на базі ліценцій класичних банків, пропонуючи своїм клієнтам використання власних додатків.

Monobank був першим небанком в Україні, який і на даний час продовжує розвиватися й демонструвати чудові показники діяльності. Цей банк не має філій та банківських відділень, всі послуги надаються за допомогою мобільного застосунку. Спілкування з клієнтами здійснюється за допомогою месенджерів Messenger, Viber та Telegram.

У 2019 році почав функціонувати Sportbank, за ліцензією ПАТ «Оксі Банк». Маючи схожий інтерфейс з Monobank, Sportbank не зміг залучити таку ж кількість клієнтів. На момент відкриття небанк запропонував своїм клієнтам 10% кешбеку на спортивні товари та послуги та за перше півріччя 2020 року залучив 30 тис. клієнтів. Однак у порівнянні Monobank зміг залучити таку кількість клієнтів за перший місяць роботи.

O.Bank розпочав свою діяльність у 2020 році, за ліцензією Ідея Банку. Це була ще одна спроба повторити прорив Monobank, проте за перше півріччя 2020 року він зміг залучити лише 14 тис.клієнтів, запропонувавши їм пільговий період з картковими овердрафтами до 120 днів.

Neobank, за ліцензією ПАТ «АКБ «Конкорд», Izibank, за ліцензією АТ «ТАСКОМБАНК», та Банк Власний Рахунок, за ліцензією ПАТ «БАНК ВОСТОК» почали функціонувати у 2021 році. Ці необанки обслуговують виключно фізичних осіб, окрім Neobank. Він першим почав обслуговувати юридичних осіб. Наразі тільки Neobank та Monobank співпрацюють з ФОП, тож вони мають схожі умови фінансових послуг.

З усіх представлених необанків України Monobank є швидкозростаючим прибутковим бізнесом Універсал банку. Станом на 2023 рік він розширив свою клієнтську базу до 7,2 млн. клієнтів, які здійснили 4,8 млрд. покупок, витративши 3,2 трлн. грн. та отримавши 4,3 млрд кешбека. Ці показники перевищують можливості вітчизняних традиційних банків.

За своїми показниками Monobank стоїть на одному рівні з світовими небанками, такими як Revolut, Monzo і N26. Успіх Monobank пояснюється їхнім розробником – компанією Fintech Vand. Фінтех-розробниками цього банківського продукту, як зазначено в НБУ, стали колишні акціонери та топ-менеджери українських банків, які водночас мають чудовий досвід роботи у сфері фінансових послуг та обмеження у займанні керівних посад у традиційних банках, по причині визнання неплатоспроможності [59].

В умовах економічної нестабільності основними перевагами необанкінгу є мінімальні витрати на документообіг, оскільки вся документація зберігається онлайн та мінімальні витрати на обслуговування головного офісу та відділень, оскільки необанки створені на основі цифрової платформи в Інтернеті.

Клієнти надають перевагу небанкам через те, що вони дають змогу проводити та управляти операціями за допомогою смартфона у будь-який час та з будь-якого цифрового носія, з ними не виникає потреби очікувати чергу у відділенні. Картку можна оформити протягом 10-15 хвилин не виходячи із дому Консультації операторів віртуального банку також проводяться цілодобово у месенджерах.

Порівняння послуг українських необанків

Назва банку	Monobank	Izibank	Sportbank	O.Bank	Neobank	BVR
Віртуальна кратка	+	+	-	-	+	+
Рахунок в іноземній валюті	+	+	-	-	+	-
Кредитна лінія	+	+	+	+	+	+
Депозит	+	+	+	+	+	+
Аналітика витрат	+	+	-	-	-	+
Неперсоналізований кешбек	-	+	+	+	+	+
Персоналізований кешбек	+	+	+	-	-	-
Можливість додати картку іншого банку	-	-	-	-	+	-
Додаткові небанківські сервіси	+	-	-	-	-	+
Служба підтримки в додатку	+	+	-	-	-	+

Однак, попри наявні переваги впровадження необанкінгу в банківську систему України існує ряд перешкод, що стримують розвиток віртуальних банків. До них можна віднести недосконале законодавство в сфері цифрових технологій у необанкінгу та ліцензуванні їх діяльності, низький рівень фінансової грамотності населення, дороговартісні початкові інвестиції (від 1 млн. дол. США), значні витрати на створення та впровадження зхастосунків і програм, на розробку та впровадження надійного захисту від кібершахрайства та вірусних програм [60].

Отже, українські банки не стоять осторонь технічного прогресу і впроваджують в свою діяльність інноваційні банківські продукти. Найбільш популярними з них є мобільні банки та необанки. Банківські установи вдосконалюють свої за стосунки, впроваджуючи в їхній функціонал все нові можливості, перетворюючись на фінансові супермаркети. Не стоять осторонь і необанки, які стають все більш популярними серед населення, приваблюючи користувачів зручністю та доступністю. Також варто відмітити те, що одним з популярних продуктів на даний час є чат-боти, що за своїм функціоналом не поступаються реальним операторам контакт-центрів.

2.3. Оцінка ступеня впровадження фінансових технологій у банківському секторі України

Розвиток інформаційних технологій, що супроводжується глобальним поширенням доступу до Інтернету та цифрових послуг поступово змінює процес надання банківських послуг. Наразі банківські установи не залишаються осторонь технологічного прогресу, остерігаючись значного зростання конкуренції зі сторони фінансових компаній та стартапів, які тісно пов'язані з наданням банківських та інших послуг.

Фінансові технології або фінтех – це технології, що допомагають службам і компаніям управляти фінансовими аспектами бізнесу. У них входять програмні забезпечення, додатки (застосунки), процеси та бізнес-моделі [61].

Фінтех індустрія активно змінює фінансовий ринок, поєднуючи в собі фінансову систему та інноваційні технології. Банки відіграють велику роль у встановленні фінтех індустрії як на національному, так і на світовому рівні.

При впровадженні фінансових інновацій банк може досягти таких переваг перед конкурентами: підвищення прибутковості банківської діяльності; створення нових джерел доходу шляхом впровадження високоякісних інноваційних продуктів; підвищення ефективності роботи; формування сучасного іміджу банку та покращення його конкурентної позиції [62].

Національний банк України зацікавлений в розвитку технологій банківських установ. Тому одним із п'яти стратегічних напрямів, визначених у «Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року» [63] є «інноваційний розвиток», що включає в себе такі стратегічні цілі:

- розвиток відкритої архітектури фінансового ринку та оверсайта;
- забезпечення розвитку ринку FinTech, цифрових технологій та платформ регуляторів;
- забезпечення розвитку SupTech&RegTech;
- розвиток цифрової економіки.

Разом з інноваційними змінами в банках на фінансовому ринку з'являються фінтех-компанії, які пропонують банківським установам ряд практичних рішень, заснованих на інноваціях.

Станом на 2022 рік за даними Української асоціації фінтех та інноваційних компаній (UAFIC), на українському ринку фінансових технологій були представлені 203 компанії, з яких 49% працюють на міжнародному ринку. В Європі українських фінтех компаній представлено близько 15%, в США – 7%. Українська асоціація фінтех та інноваційних компаній стала першою учасницею з країн, що не входять до Європейського союзу, яка долучилась до Європейської цифрової фінансової асоціації [64].

Розглянемо найбільш розповсюджені технології, що використовуються українськими фінтех-компаніями (рис. 2.10) [65].

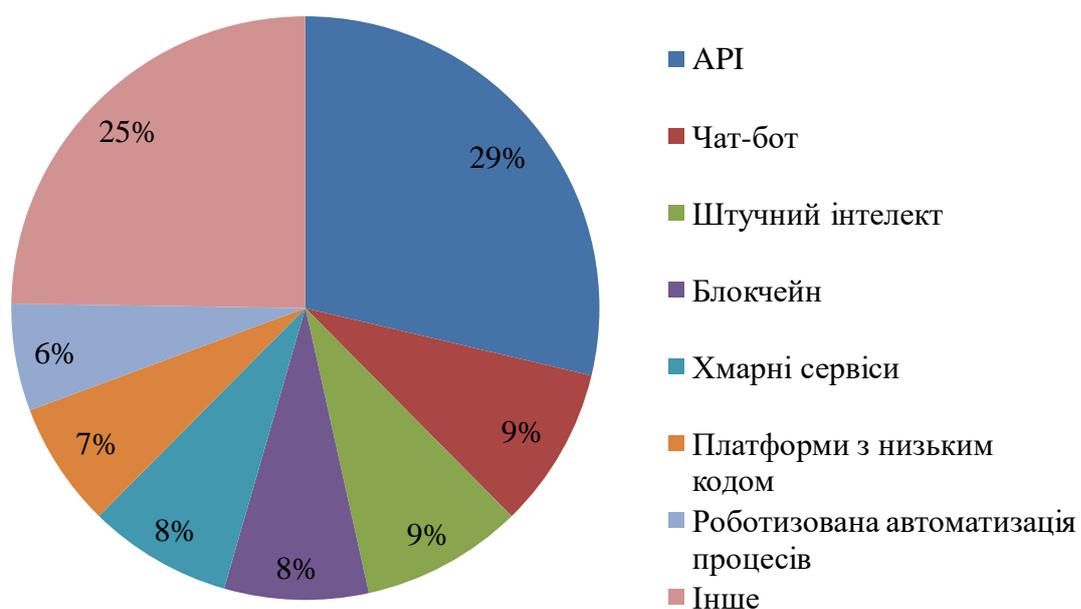

Рис. 2.10. Головні технології серед українських фінтех-компаній

*Побудовано за даними UAFIC [65]

За даними UAFIC найбільш розповсюдженими технологіями є API технології – 29%. Технологія API використовується в сфері управління фінансів, в основному для відображення інформації про рахунки на

банківських веб-сайтах та для підключення до платіжних мереж (Visa або Master Card) вже протягом багатьох років. Зараз ця технологія пропонує багато нових можливостей, наприклад, дозволяє користувачам використовувати сторонні фінансові чи платіжні програми, що працюють з даними їх банківських рахунків.

Чат-боти (9%) та штучний інтелект (9%) йдуть наступними за поширеністю після API. Наразі використання чат-ботів стало базовою технологією платіжних послуг та особистих фінансів. ШІ використовується фінтех-компаніями для створення продуктів з онлайн-кредитування, страхування та порівняння фінансових інструментів.

Блокчейн набирає популярність на вітчизняному фінтех-ринку (8%), а саме прогнозується попит на криптовалюту. За даними рейтингу Triple A в Україні на 2021 рік налічувалось понад 5,5 млн власників крипто валюти, що становить 12,7% населення. Отже, у майбутньому в сфері блокчейну будуть з'являтися нові фінтех-проекти.

Останнім часом все дедалі поширенішими фінтех-продуктами стають хмарні сервіси (8%). Використання хмарних сховищ наразі допомагає забезпечити стабільне функціонування банківської діяльності в умовах воєнного стану. Фінтех-компанії займаються апгрейдом своїх хмарних сервісів, щоб задовольнити попит користувачів та бути конкурентоспроможними.

Платформи з низьким кодом (7%) допомагають фінтех-компаніям створювати інноваційні програми з використанням ШІ, роблячи їх зручнішими та зрозумілішими. Платформи з низьким кодом чи без коду створені для тих людей, що не мають технічних знань і дають можливість створити чудові програми ML, не написавши жодного рядка коду.

Роботизована автоматизація процесів (6%) надає змогу використовуючи цифрових роботів чи програми автоматизувати рутинну діяльність, яку раніше потрібно було виконувати людям.

Оптичне розпізнавання символів, NFT та DeFi є найменш поширеними технологіями серед заявлених. Лише 3% вітчизняних компаній використовують їх у своїй діяльності.

У майбутньому прогнозується збільшення продуктів, заснованих на ШІ, розвитку якого сприяє і держава. Уряд України у 2021 році затвердив план заходів щодо реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021-2024 роки. Для багатьох програм заснованих на штучному інтелекті основним джерелом є саме державні дані. Варто відмітити, що Україна посідає 57 місце зі 172 країн у рейтингу Government AI Readiness Index (2020) та 31 місце за оцінкою Global Open Data Index.

Технологія API також не залишиться осторонь фінтех-розробників у майбутньому. Цьому сприятиме Закон України «Про платіжні послуги», який створює умови для запровадження open banking. Як наслідок це приведе до збільшення кількості інтеграцій фінтех-компаній та банків, а також сприятиме появі на ринку API хабів та цифрових платформ [65].

Співпраця банків та фінтех-компанії у кінцевому підсумку завершується розробкою та реалізацією інноваційного банківського продукту. За останні роки кількість банківських установ, що співпрацювали з фінтех-стартапами значно збільшилась.

Процедура розробки інноваційних продуктів та послуг має певні особливості. Банк може обрати три варіанти: вдосконалити уже існуючий продукт, розробити цілком новий продукт або розробити уже відомий, але новий для банку продукт. Впровадження принципово нового продукту в діяльність може одразу бути не прибутковим, але попри це сприятиме нарощенню банківських технологій та підвищить імідж банку [66].

У 2019 році Національним банком і Асоціацією фінансових технологій України було проведено опитування банків щодо залучення їх до співпраці з фінтех-компаніями [67]. Результати опитування відображені в таблиці 2.8.

За результатами опитування було виявлено, що майже всі респонденти мали чи планували у майбутньому створювати спільні проекти з

фінтех-компаніями. Як виняток, ПриватБанк, що має свій центр інноваційних розробок. Варто відмітити, що все частіше банки починають вести спільні проєкти, потім ідуть власні «центри інновацій» та власна інкубація/акселерація через високу вартість створення команди всередині банку. Така модель реалізації проєктів дає змогу зменшити інвестиційні витрати та мінімізувати ризики. За даними опитування жоден банк не розглядав можливості інвестування у фінтех, не виключено, що у майбутньому ця ситуація зміниться.

Таблиця 2.9

Залученість банків України до співпраці з фінтех-компаніями

Банк	Спільні проєкти	Власна інноваційна розробка проєктів	Власна інкубація/акселерація	Інвестиції в стартап
ПриватБанк	ні	так	планується	ні
Ощадбанк	так	планується	ні	ні
Укргазбанк	так	так	ні	ні
Райффайзен банк Аваль	так	так	планується	ні
Альфа-банк	так	так	ні	ні
Укрсиббанк	так	ні	так	ні
ПУМБ	так	так	ні	ні
Credit Agricole	планується	так	планується	ні
OTP Bank Ukraine	так	ні	так	ні
ТасКомБанк	планується	так	ні	ні
Мегабанк	так	так	ні	ні

Отже, можна стверджувати, що вітчизняні банки зацікавлені у співпраці з фінтех-компаніями, які задовольняють їх потребу в створенні інноваційних продуктів та приносять користь банківському бізнесу. Звичайно, що така співпраця потребує значно менше ресурсів, ніж створення у банку окремого центру розробок інновацій. Основні сфери співпраці банків

та фінтех-компаній це платіжні сервіси, системи ШІ, великі дані, автоматизація бізнес-процесів та кібербезпека [67].

Інтеграція фінансових технологій в банківські сервіси має ряд переваг:

- можливість отримання банківської послуги без прив'язки до відділення;
- швидкість виконання операцій за рахунок автоматизації та мінімізації людського фактору;
- перспектива швидкого масштабування без розширення мережі відділень, поступовий перехід від офлайн до онлайн-банкінгу;
- збільшення конкурентних переваг;
- зменшення витрат банків, підвищення економічної ефективності;
- збільшення продажів;
- зростання доходів;
- довгострокові комплексні конкурентні переваги [66].

Відповідно до «Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року» стратегічними напрямками розвитку фінансових технологій були визначені розвинена кешлес-економіка, високий рівень цифрової та фінансової грамотності, стала фінтех-екосистема. У 2022 році Національний банк представив Звіт про реалізацію за 2021 рік [68], у якому було представлено детальний фактичний стан досягнення значень індикаторів стратегії станом на 1.01.2022 року.

Проаналізуємо значення індикаторів стратегії за трьома цілями напряму.

1. Розвинена кешлес-економіка. Співвідношення безготівкових карткових операцій (включно з P2P) до загальної кількості трансакцій 1 липня 2020 року дорівнювало 81,9%. Станом на початок 2022 року цей індикатор збільшився до 90,1%, що перевищує задану ціль до 2025 року (більше 85%).

Варто відмітити, що співвідношення готівки (M0) і ВВП (у %) станом на 1 липня 2020 року дорівнювало 9,2%, а за півтора роки збільшилось до 10,6%, що є негативною тенденцією адже за планом у 2025 році значення індикатора повинно становити не більше 7,5%.

Щодо використання QR-кодів через фінтех-рішення як зручного, надійного та дешевого засобу здійснення платежів можна зробити висновок, що станом на початок 2022 року було запроваджено та оновлено правила використання QR-кодів та 6 банків інтегрували QR-код.

Стратегією визначено, що до 2025 року НБУ повинно запровадити CBDC. У 2020 році було проведено пілотний проєкт щодо запуску CBDC як безготівкового формату. Станом на 2022 рік триває опрацювання НБУ основних характеристик е-гривні, у тому числі технологічних, дизайну та архітектури для підготовки концепції е-гривні (термін проєкту продовжено).

Одним з індикаторів стратегічних цілей напрямку було визначено упровадження нових та розвиток альтернативних фінансових інструментів. Станом на 2022 рік Національний банк брав участь у розробленні проєкту Закону України «Про віртуальні активи». Станом на 2025 рік передбачено законодавче та нормативно-правове регулювання ринку криптоактивів та створення прозорої інфраструктури ринку.

У напрямку розвиненої кешлес-економіки важливим фактором є створення умов для підвищення доступності РРО для МСП та разом з цим стимулювання розвитку програмного ринку РРО. У 2020 році РРО були дуже дорогими, що знижувало їх доступність для підприємців. Станом на 2022 рік було впроваджено ПРРО. Програмний РРО є альтернативою звичайному РРО, що не потребує обслуговувань та внесення абонплати та зручно підключається.

Також одним з індикаторів було розширення регламенту роботи СЕП 24/7. Як було визначено раніше у роботі, станом на 1 квітня 2023 року запрацювало нове покоління СЕП-4 на базі міжнародного стандарту ISO20022. Тепер СЕП працює цілодобово.

Рівень приймання карток НПС «ПРОСТІР» упродовж проаналізованого періоду збільшився: POS > 98% (у 2020 р. – 98%), e-com > 95% (у 2020 р. – > 85%), АТМ > 87% (з 2020 р. не змінився), P2P > 80% (у 2020 р. – < 50%).

Загалом можна стверджувати, що досягненню більшості показників за першим напрямком стратегічних цілей сприяв перехід населення на безготівкові платежі у зв'язку з пандемією COVID-19.

2. Високий рівень цифрової та фінансової грамотності. За даними звіту індекс рівня фінансової грамотності населення станом на 2022 рік становить 12,3, що більше на 6% ніж у 2020 році (11,6).

Щодо створення умов для співпраці академічного середовища та інноваційного ринку станом на 2022 рік в Україні запроваджена перша мережева програма «Фінансові технології». UAFIC підписала меморандум про співпрацю з КНЕУ та УДФСУ. Відбувся перший випуск студентів програми MBA «Цифрові фінанси 4.0».

Отже, рівень фінансової грамотності населення України майже досяг цільового значення.

3. Стала фінтех-екосистема. З метою запровадження стандартів відкритого банкінгу на ринку України станом на початок 2022 року було прийнято Закон України «Про платіжні послуги», яким запроваджено нове регулювання на платіжному ринку в Україні. Планується, що до 2025 року не менше 80% суб'єктів ринку будуть працювати за стандартами відкритого банкінгу.

Однією з цілей третього напрямку є створення повноцінної регуляторної «пісочниці» в НБУ. Станом на 2022 рік було розроблено концепт організаційної структури платформи інноваційних фінансових рішень НБУ (Регуляторна «пісочниця»). З квітня 2023 року «пісочниця» розпочала свою роботу.

З метою реалізації програми фінансування стартапів на державному рівні, зокрема фінтех-стартапів, станом на січень 2022 рік було створено

фонд розвитку інновацій, що розглядає також заявки з сфери фінтеху. До 2025 року передбачається створення та функціонування безлічі різних акселераційних, інкубаційних та інвестиційних програм, що сприяють створенню та реалізації фінтех-стартапів.

Також варто відмітити, що у 2021 році НБУ приєднався до Глобальної мережі фінансових інновацій (GFIN), що також було одним із індикаторів стратегічних цілей. Національний банк постійно співпрацює з MAS, FCA та обмінюється інформацією з приводу розвитку регуляторних платформ.

З метою забезпечення доступу до публічних баз даних учасників фінансового ринку та регуляторів станом на 2022 рік було ініційовано розроблення законопроекту про внесення змін щодо доступу до публічних баз даних, а також було розроблено проекти щодо розширення доступу до окремих реєстрів.

У напрямку поширення застосування безпаперових технологій станом на січень 2022 року було сформовано план майбутнього розвитку безпаперових технологій та електронного документообігу.

Одним із індикаторів є стимулювання розвитку системи BankID НБУ. Результатами на 2022 рік були такі: учасниками системи є 39 абонентів, які за загальними активами становлять 90% (ціль не нижче 70% за загальними активами). На даний час функціонують моделі віддаленої верифікації.

Однією із цілей НБУ є упровадження СупТех та розвиток РегТех. Станом на 2022 рік було опубліковано Концепцію розвитку наглядових та регуляторних технологій. Щорічно зростає кількість регуляторів, що розробили чи ще здійснюють розроблення СупТех та РегТех-стратегії.

Посилення кібербезпеки також є однією з задач третьої цілі. Станом на 2022 рік підготовувався до розробки проект НПА «Положення про організацію кіберзахисту в банківській системі», який було затверджено постановою Правління НБУ від 12.08.2022 № 178. Наразі функціонує сервіс повідомлення та поширення інформації про кіберінциденти [68].

Згідно з Національним індексом кібербезпеки (NCSI) станом на 2023 рік Україна посідає 24 місце з 160 країн світу. Для дослідження стану кібербезпеки країн та розрахунку цього індексу було проаналізовано законодавство у сфері кібербезпеки, кіберінциденти, боротьбу з кібершахрайством, ступінь захисту персональних даних, електронну ідентифікацію тощо. Однак за результатами Глобального індексу кібербезпеки Україна зайняла 78 місце [69].

Впровадження фінансових технологій несе за собою ряд загроз для споживчого сектору та банківської системи. Так, для споживачів використання фінансових технологій такими загрозами є ризик конфіденційності та безпеки даних, відсутність безперервності в банківських процесах та неприпустимі практики маркетингу. Для банківських установ наявні стратегічні ризики та ризик рентабельності, операційний ризик, ризик управління третіми особами, ризик фінансування тероризму, відмивання грошей, ризик ліквідності та ін.

Проте проти значний перелік ризиків, фінтех має ряд переваг. Для споживчого сектору використання фінансових технологій дає можливість надавати більш спеціалізовані послуги, знизити транзакційні витрати та прискорити банківські процеси. Для банків упровадження фінтеху сприяє зростанню ефективності здійснення банківських процесів, посиленню конкуренції, у зв'язку з чим зростає фінансова стабільність. Також перевагою є використання даних для маркетингових цілей [70].

Таким чином, можна зробити висновок, що запровадження фінансових технологій у вітчизняних банківських установах дає змогу підтримувати банкам свою конкурентоспроможність та збільшити прибуток. Фінансові технології надають клієнтам можливість пришвидшити процес отримання банківських послуг та покращити їх якість. Сучасні українські банки повинні формувати та впроваджувати нові інноваційні стратегії, які допоможуть їм успішно розвиватися і залучати все більше нових клієнтів.

Отже, у цьому розділі було проаналізовано використання фінансових інновацій у банківській системі України.

Важливим етапом роботи стала оцінка тенденцій розвитку інноваційних банківських продуктів в Україні. З'ясовано, що у своїй діяльності вітчизняні банки спираються на досвід іноземних країн. Національний банк сприяє інноваційному розвитку банків і тому за останні роки було впроваджено низку нововведень у банківську систему. Зокрема, СЕП 24/7, використання QR-кодів, передача цифрових документів, система BankID НБУ, тощо.

У ході аналізу було виявлено, що за останні роки кількість платіжних карток та операцій з ним стрімко зростає, кількість безготівкових операцій значно переважає готівкові. Українські банки продовжують розвивати Інтернет-банкінг та мобільні застосунки, розширюючи спектр послуг. Також у роботі було проаналізовано діяльність необанків. Україна не стоїть осторонь світового тренду і наразі налічується 6 віртуальних банків, що працюють за ліцензіями різних традиційних банків. Окрім необанків було проаналізовано послуги, що надають мобільні банки.

Заключним етапом дослідження стала оцінка ступеня впровадження фінансових технологій банківського сектору України. Було виявлено, що українські банки співпрацюють з фінтех-компаніями, створюючи та впроваджуючи в свою діяльність нові банківські продукти. Банківські установи зацікавлені в таких технологіях як платіжні сервіси, штучний інтелект, великі дані, автоматизація бізнес-процесів та кібербезпека. Національний банк зацікавлений у розвитку фінансових технологій на території України і тому у 2020 році була прийнята «Стратегія розвитку фінтеху до 2025 року», яка визначає перед собою досягнення трьох цілей: розвиненої кешлес-економіки, досягнення високого рівня цифрової та фінансової грамотності населення та наявність сталої фінтех-екосистеми.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ

3.1. Світові тенденції впровадження фінансових інновацій в банківську сферу

Зростання інноваційних технологій у банківському бізнесі є тенденцією останніх десятиліть та їх подальший розвиток буде однозначно впливати на майбутній розвиток світової банківської системи. У 2022 році компанією Kellton [71] було визначено сім головних тенденцій розвитку інновацій у банківському бізнесі.

1. Необанкінг. Цифрові банки, що створені з нуля та існують виключно у віртуальному світі на даний час пропонують такі послуги як глобальні платежі, P2P-перекази та торгівля криптовалютами. У США вже працюють такі необанки, як Varo, Chime і Aspiration. Світова популярність необанків зумовлена тим, що вони пропонують те, чого клієнти завжди хотіли від своїх традиційних банків – доступність та зручність.

Таблиця 3.1

Країни з найбільш розповсюдженим необанкінгом

Країна	Кількість населення, що користується послугами необанків, чол.	% населення, що користується необанкінгом
Бразилія	91719000	43%
Індія	356553704	26%
Ірландія	1127178	22%
Сінгапур	1194019	21%
Гонконг	1482614	20%
ОАЕ	1779698	19%
Мексика	21422384	17%
Іспанія	8055468	17%
Північна Африка	90214550	15%
Німеччина	11653197	14%
Португалія	1448705	14%

*Побудовано за даними [71]

До країн, у яких необанкінг використовується найбільше відносяться Ірландія, Бразилія та Індія. На першому місці Бразилія, яка посіла перше місце, де 43% населення мають рахунок у необанку, а за нею йде Індія на другому місці, де 26% індійців використовують лише цифровий банк. Приблизно 22% ірландців користуються цифровим банком, що становить близько 1 127 178 чоловік, прогнозують, що цей показник до 2027 року зросте до 34% [72].

2. BNPL («купуй зараз – плати пізніше»). Індустрія «купи зараз і плати пізніше», або BNPL, останнім часом процвітає. Вона представляє собою кредитну лінію, що спрощує процес покупок для клієнтів (покупець може поділити вартість покупки на рівні частини та виплачувати їх протягом короткого періоду).

Розглянемо світові тенденції впровадження BNPL. Прогнозується, що до 2030 року обсяг ринку зросте до 4 трлн. дол. (за даними Insider у 2021 році обсяг наданих кредитів чотирьох найпопулярніших компаній становив 100 млрд. дол.). Прогнозується, що в майбутньому BNPL-сервіси стануть традиційним способом оплати, адже покупцям зручно оплачувати товар частинами. Сервіси BNPL найбільш поширені у США та Австралії, спостерігається зростання популярності також в Китаї. У Великій Британії станом на 2020 рік оплатити покупку за допомогою сервісу можливо було на 1585 братинських сайтах, а на кінець 2021 року вже на 32588. Лідерами серед BNPL-сервісів є такі компанії: Klarna, Afterpay і Affirm [73].

За даними консалтингової компанії Redseer індустрія «купуй зараз і плати пізніше» в Індії досягне 45-50 мільярдів доларів США до 2026 року з поточних 3-3,5 мільярдів доларів. Компанія також вважає, що кількість користувачів BNPL в Індії може зрости до 80-100 мільйонів з існуючих 10-15 мільйонів користувачів [71].

За даними Worldpay (рис.3.1) найбільшу частку ринку BNPL має Швеція. Довгий час Швеція домінувала на ринку BNPL, ще з 2016 року Швеція була лідером у сфері внутрішніх платежів електронної комерції

BNPL із удвічі більшою кількістю платежів, ніж Нідерланди. У 2020 році частка внутрішніх платежів BNPL у електронній комерції Швеції зростає більш ніж удвічі. Друге і третє місце за часткою внутрішніх платежів BNPL посіли Німеччина і Норвегія [74].

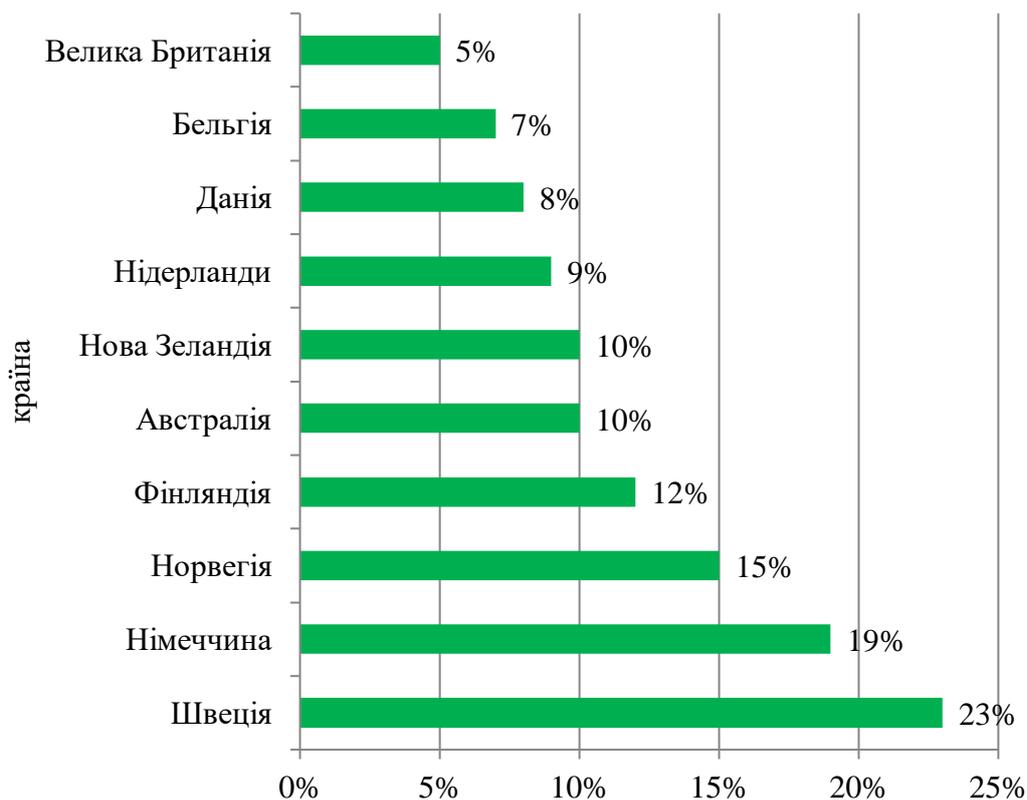

Рис. 3.1. Частка внутрішнього ринку електронної комерції BNPL

* Складено за даними [74]

3. Блокчейн. Станом на березень 2023 року в усьому світі налічується понад 85 мільйонів користувачів гаманців blockchain.com. Лідером серед країн світу за використанням блокчейну є США (16% американців інвестували в криптовалюту). Технологія блокчейну тісно зв'язана з глобальним фінансовим сектором. В таких країнах як Японія, США, Швейцарія та ін. банки вже приймають операції з криптовалютою. Очікується, що загальні інвестиції у блокчейн на глобальному рівні зростатимуть.

За даними Statista [75] прогноуються збільшення витрат на блокчейн-рішення (рис.3.2). За прогнозами у 2024 році глобальні витрати збільшаться та становитимуть 19 млрд. дол

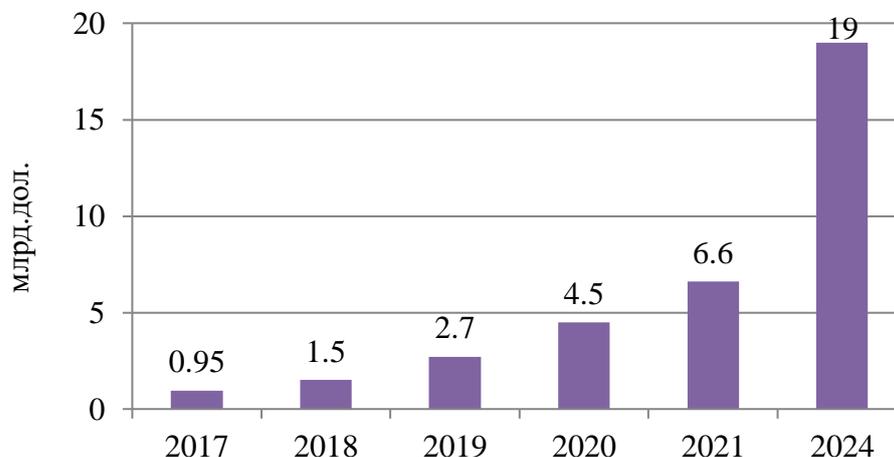

Рис. 3.2. Глобальні витрати на блокчейн-рішення у 2017-2024 р.р.

* Складено за даними [75]

У 2022 році урядами та компаніями було витрачено 11,65 млрд. дол. Лідерами серед інвесторів були уряд та компанії США, які витратили 4,2 млрд. дол. Західноєвропейські уряди та компанії не відставали та витратили 2,9 млрд. дол. Китай інвестував приблизно 1,4 млрд.дол. в блокчейн.

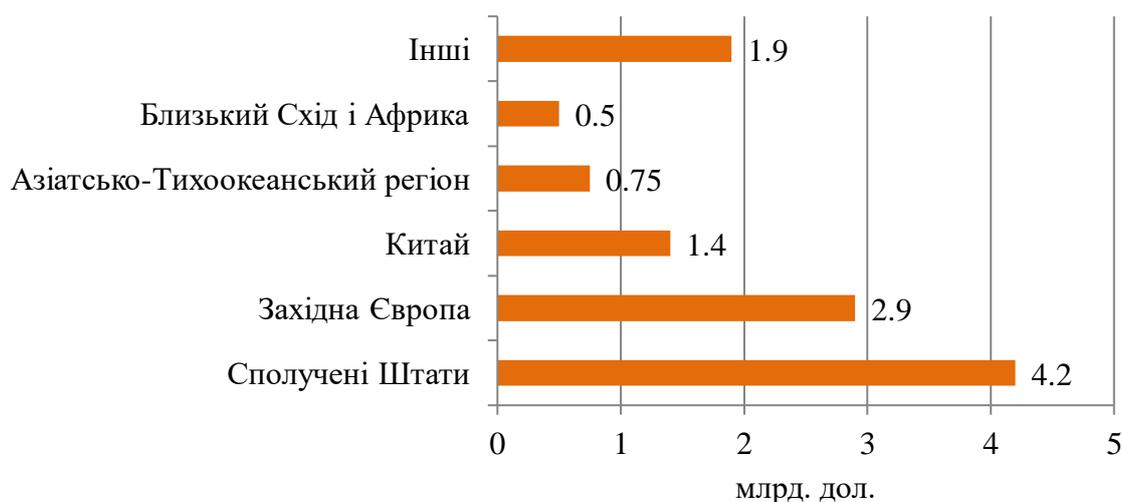

Рис. 3.3. Світові витрати на блокчейн-рішення у 2022 році

* Складено за даними [75]

4. Banking-as-a-Service (BaaS). BaaS – це інновація, яка дає змогу FinTech компаніям і стороннім організаціям підключатися до системи банку через API. Багато американських банків надають небанкам можливість отримати доступ до економічно ефективних депозитів і багатих джерел доходу в процесі. Наприклад, Cambr і SynapseFi створюють платформи API для цифрових банків. Подібним чином Prime Bells продає різним банкам програмне забезпечення для підтримки BaaS. Green Dot, The Bancorp Bank і BBVA Open Platform запустили власні платформи BaaS.

5. Штучний інтелект. За прогнозами штучний інтелект дозволить банкам скоротити операційні витрати на 22% до 2030 року, що допоможе зекономити близько 1 трлн. дол. ШІ вже є звичним явищем у сфері фінансових послуг та надає послуги підтримки клієнтів за допомогою чат-ботів та інших розумних систем. Популярними програмними забезпеченнями для обслуговування клієнтів на основі штучного інтелекту є Zendesk, LiveAgent, Freshdesk і Vision Helpdesk. Окрім спілкування з клієнтами ШІ надає можливості банкам протистояти загрозі кіберзлочинності та фінансового шахрайства.

6. Розпізнавання голосу та мовлення на основі ШІ. Все частіше банками та фінансовими установами по всьому світу починають застосовуватись програмні забезпечення для розпізнавання голосу на базі ШІ. Як наслідок, клієнти банків все частіше використовують таку інновацію. Більше 51% споживачів вже використовують голосові віртуальні помічники у своїх смартфонах.

У лютому 2019 року HSBC став першим банком, що почав використовувати розпізнавання голосу для клієнтів. Тепер, за словами банку, клієнтам мобільного банкінгу більше не потрібно запам'ятовувати свої паролі чи інші відповідні дані, щоб отримати доступ до своїх рахунків [71].

За даними Intelligent Software Engineering, оплату голосом вже спробували 18 мільйонів споживачів у США. Багато банків і фінансових установ пропонують цю послугу своїм клієнтам [76].

7. Гіперперсоналізація. У звіті Deloitte «Майбутнє роздрібно-банківського обслуговування: імператив гіперперсоналізації, листопад 2020 року» наголошується, що «гіперперсоналізація є обов'язковою для банків, яка дозволяє їм реагувати на явні та приховані потреби клієнтів». Для гіперперсоналізованої взаємодії з клієнтами наразі активно застосовується штучний інтелект. Гіперперсоналізація набуває все більшого значення в банківському секторі і включає в себе отримання повного уявлення про клієнтів, використання даних і аналітики для надання персоналізованих пропозицій [71].

Банківські установи намагаються інтегрувати соціальні мережі у свою роботу, особливо у взаємодії з клієнтами. У Колумбії та Філіппінах запустили проєкт Lenddo.com, що допомагає визначити чи доцільно видавати тому чи іншому клієнту споживчий кредит (загальною сумою до 1000 дол.) на основі аналізу профілів клієнта у соціальних мережах, його аккаунту та зв'язків. Кредитні бюро США також використовують інформацію з соціальних мереж задля складання психологічних портретів потенційних позичальників. Результати аналізу допомагають прийняти рішення про видачу кредиту.

Соціальні мережі використовуються не лише для аналізу профілів клієнтів з метою видачі позичок. Так, французький банк Groupe BPCE у своїй діяльності використовує технологію переказу коштів в соціальній мережі Twitter. Індійський ICI Bank працює з клієнтами через Facebook, взаємодіючи через захищений додаток Pockets. Через цей додаток можливо переказувати кошти через соціальні мережі, поповнювати мобільний телефон, бронювати квитки, перевіряти залишок по рахунку та інше [78].

Більшість банків по всьому світу починають працювати з «хмарними» технологіями. Постачальниками хмарних послуг є такі великі ІТ-компанії як Google, Microsoft, IBM та інші. Хмарні технології в банківському бізнесі застосовуються в основному для здійснення аналітичних розрахунків для оцінювання ризику, для аналізу стану ринку, аналізу внутрішніх даних,

клієнтських даних, дослідження поведінки клієнтів, для підготовки звітності, управління мобільними за стосунками та веб-сайтами, управління документами тощо [79].

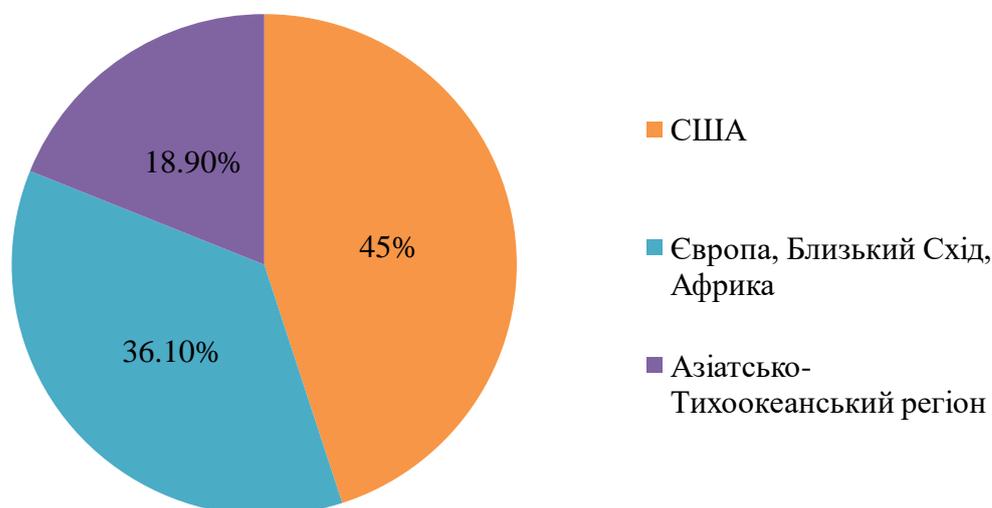

Рис.3.4. Територіальне поширення хмарних технологій у світі

*Складено за даними [77]

Лідером серед територіального розповсюдження хмарних технологій є Сполучені Штати – 45%. Наступними йдуть країни Європи, Близького Сходу та Африки – 36,1%, решту займають країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону – 18,9%.

Перехід банків до хмарних технологій дозволяє їм збільшити темпи діджиталізації та цифровізації банківської діяльності, підвищити якість надання послуг. Розглянемо кейс польського банку Idea Bank. Цей банк запустив хмарну технологію «Idea Cloud (Secure Banking Cloud)». Зазначена технологія направлена на забезпечення високого рівня безпеки клієнтів, також за допомогою неї можливо керувати бюджетом та прогнозувати фінансовий стан компанії. За допомогою хмарної технології Idea Bank стало можливим прогнозування моделей поведінки споживачів та аналіз фінансового середовища підприємства. Також можна передбачати рух грошових потоків, дефіцит або профіцит фінансових ресурсів і надавати

керівництву підприємств варіанти щодо рішення певних ситуацій. За допомогою використання хмарного сховища можна значно зменшити операційні витрати та забезпечити високий рівень захисту інформації [78].

Одним із популярних інноваційних напрямків останнього часу став open banking. Відкрите банківське обслуговування стає все дедалі популярнішим по всьому світу, однак темпи його поширення значною мірою залежать від таких факторів як доступність фінансових послуг для населення, державне регулювання, стимулювання інноваційної діяльності тощо. За допомогою відкритого банківського обслуговування клієнти банку можуть надавати доступ до своїх банківських даних іншим сервісам чи надавачам послуг за допомогою API. Прикладом використання open banking є використання платіжних платформ Google Pay, Apple Pay тощо.

Розглянемо тенденції впровадження відкритого банкінгу в країнах світу. Найбільший ринок open banking має Європа. Станом на початок 2023 року Велика Британія налічувала 7 мільйонів користувачів відкритого банкінгу, потім за величиною ринку йдуть Німеччина, Іспанія, Нідерланди та Франція. На розвиток відкритого банківського обслуговування в Європі суттєво вплинула друга платіжна директива ЄС (PSD2).

Серед країн Азії найбільший ринок відкритого банкінгу має Китай. У Японії, Південній Кореї та Індії open banking ще формується. В Індії відкрите банківське регулювання було частково запроваджене у 2021 році. Зростання фінтех-стартапів у Індії значно сприяє розвитку open banking. Незважаючи на те, що в деяких країнах Азії відкритий банкінг поступово розвивається, переважна частина населення Південної Азії взагалі ніколи не користувалася банківськими послугами.

Щодо країн близького сходу, то в Саудівській Аравії, ОАЕ та Бахреї наявне різке збільшення кількості фінтех-технологій та створення глобальних платіжних центрів. У Саудівській Аравії в 2021 році було оприлюднено дорожню карту для запуску open banking, а станом на листопад 2022 року

було розроблено Saudi Open Banking Framework з описом правил взаємодії та приєднання учасників.

Серед країн Африки найбільшого прогресу у цій сфері досягла Нігерія. У 2023 році Центральний банк Нігерії затвердив правила open banking у стилі PSD2 та вже вніс до реєстру сторонніх надавачів послуг більш ніж 30 TPP (third-party providers). Нормативно-правові акти щодо відкритого банкінгу було прийнято також в Руанді та Кенії, а у Танзанії навіть запущено фінтех-пісочницю для тестування фінансових інновацій.

Лідером серед країн Південної Америки є Бразилія. Протягом одного року як система почала свою роботу кількість користувачів зростає до 5 млн. чоловік. Причинами такої популярності стали широкі можливості для обміну даними, регулювання центрального банку та стандартизація взаємодії з користувачем. Країни Південної Америки, а саме Колумбія, Чилі та Аргентина активно розробляють проєкти у сфері fintech. Загалом, Південна Америка претендує на провідну роль у світовому ринку open banking.

Щодо Північної Америки, то опитування Mastercard «The Rise of Open Banking» виявило, що основною категорією населення, що доєдналась до відкритого банкінгу є молодь (90%). При цьому переважна частина дорослого населення взагалі не чули про відкритий банкінг. У Канаді було анонсовано, що open banking буде запроваджено до кінця 2023 року.

Австралія розробила та затвердила низку законів щодо регулювання відкритого банкінгу: Закон про захист прав споживачів які діляться своїми даними з авторизованими третіми сторонами, Закон про безпечний обмін інформацією тощо. Однак існують деякі труднощі, такі як виконання додаткових кроків для початку використання нових сервісів [79].

Протягом останніх років активно розглядається можливість запровадження центральними банками країн світу цифрової валюти (ЦВЦБ). Цифрова валюта центрального банку (ЦВЦБ) – цифрова форма існуючих фіатних грошей, що вже емітовані центральним банком і є загальнодоступним законним платіжним засобом на території країни [80].

Над розробкою цифрової валюти наразі працюють близько 80% світових центральних банків, деякі з них перейшли від розгляду до впровадження.

Країни, що розглядають можливості впровадження випуску ЦВЦБ можна поділити на три групи:

- країни, що досліджують можливість впровадження власних ЦВЦБ;
- країни, що здійснюють кроки щодо власної цифрової валюти;
- країни, що критично ставляться до ЦВЦБ або припинили дослідження.

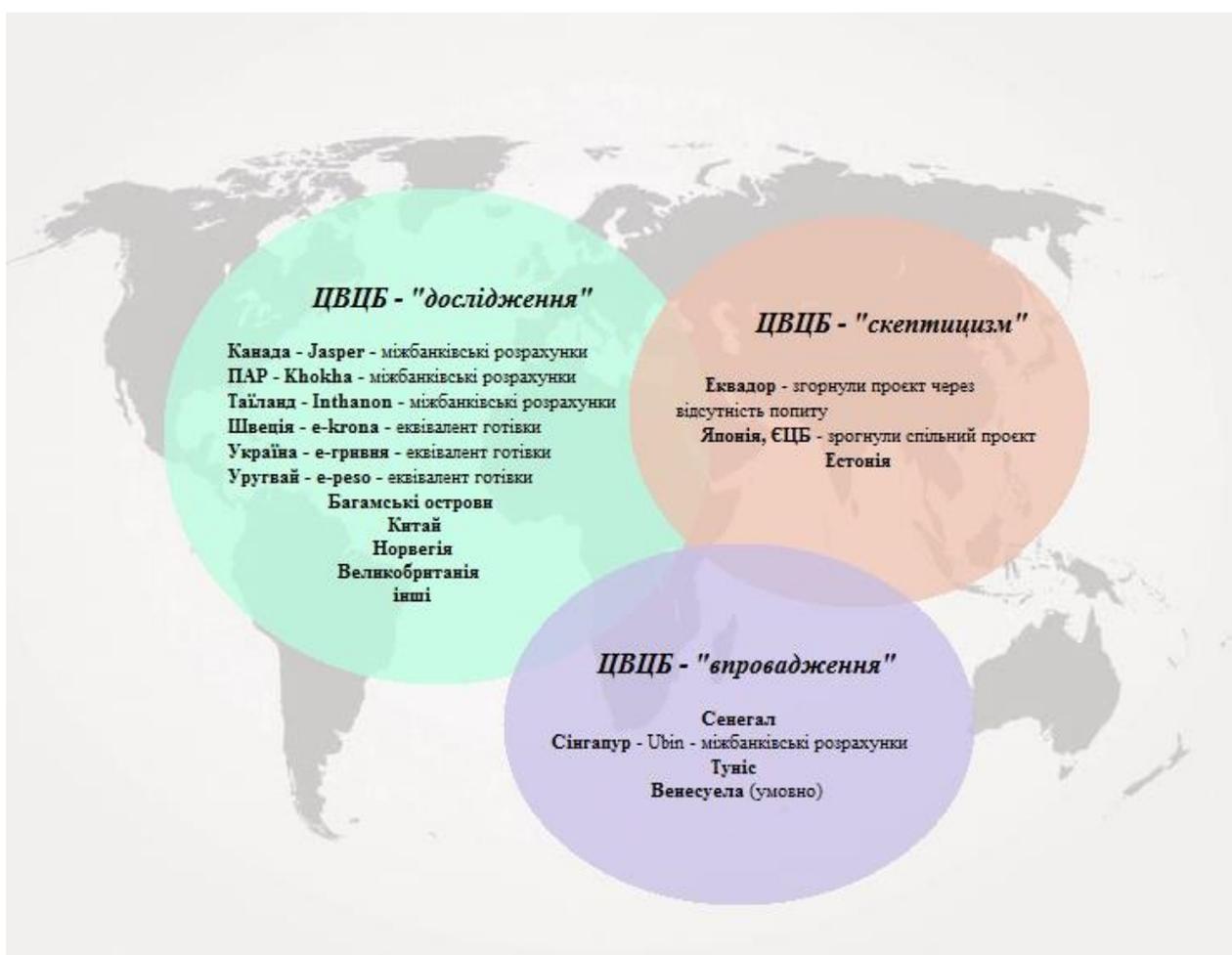

Рис. 3.5. Країни, що розглядають можливості впровадження випуску ЦВЦБ

* Створено за даними НБУ [88]

Розглянемо досвід країн, які досліджували можливість впровадження ЦВЦБ.

У дослідженнях ЦВЦБ Банк Англії зосереджує увагу який вплив цифрова валюта буде здійснювати на стійкість банківської системи, також розглядає варіант випуску дохідних ЦВЦБ як інструменту грошово-кредитної політики.

Досвід Китаю відмінний від Британського, там можливістю впровадження ЦВЦБ займається спеціальна лабораторія. Вона розглядає два типи цифрової валюти: к еквівалент готівки та для міжбанківських розрахунків. Наразі Китай розглядає можливість пілотного випуску ЦВЦБ.

Взагалі, першою країною, що задумалась про ЦВЦБ була Швеція, оскільки використання готівки в цій країні є мінімальним (5% усіх платежів домогосподарств. Центральний банк Швеції у 2017 році почав тестування «цифрової крони» – е-крони. Планується, що е-крона стане привабливішою за готівку за рахунок швидкості використання. Запровадження цифрової валюти є формою еволюції готівки.

Країнами, які ще поки вивчають процес запровадження цифрової валюти є Австралія, Данія, Нова Зеландія та Норвегія. Центральні банки Естонії, Еквадору та Японії відмовились до випуску ЦВЦБ. Швейцарія та Південна Корея поки що критично ставляться до цифрової валюти, імовірно через не прогнозований вплив на цифрової валюти на фінансову систему.

Як еквівалент рахунків, відкритих у Центральному банку цифрова валюта впроваджується в таких країнах як Сенегал та Туніс.

У Сінгапурі розглядається впровадження цифрової валюти для міжбанківських розрахунків, проєкт ЦВЦБ має назву «Ubin», аналогічний проєкт реалізується в Канаді під назвою «Jasper». Центральні банки є партнерами та між ними вже було проведено першу транскордонну операцію з використанням цифрової валюти.

У Венесуелі в 2018 році розпочався випуск криптовалюти, яка є загальнодоступною, проте не вважається за центральну валюту через те, що вона прив'язана від ціни на електроенергію, а не до валюти країни.

Вважається, що цифрова валюта стане кроком до фінансової інклюзії суспільства та має такі переваги:

- доступність транзакцій 24/7;
- доступність для тих, хто має смартфон;
- низька ціна виробництва ЦВЦБ;
- можливість проведення грошово-кредитної політики, тощо.

Але у запровадженні цифрової валюти наявні певні ризики:

- у сфері кібербезпеки можливий ризик кібератаки або створення лазівок для відмивання коштів;
- виникнення юридичних проблем в сфері оподаткування, власності, відмивання грошей та фінансування тероризму;
- відтік клієнтів з банків, якщо ЦВЦБ буде привабливішою;
- наявність ризиків, вплив яких неможливо розрахувати [80].

Цифрова валюта центрального банку у майбутньому змінить фінансову систему. Однак зараз складно оцінити її потенціал через недостатню вивченість.

Ще одним трендом світового банківського бізнесу є запровадження біометричних технологій: сканування райдужки ока, відбитків пальців, розпізнавання підпису. Розвитку біометричних технологій сприяє динамічний розвиток мобільних технологій. PayPal разом з розробником у сфері біометричних технологій Synaptics¹⁴ реалізує проєкт метою якого є забезпечення проходження ідентифікації у дистанційному форматі за допомогою комп'ютера, співпрацюючи з виробниками техніки Lenovo та Intel.

Успіх у сфері банківської ідентифікації має сканування сітківки ока. Клієнти банків можуть одержувати доступ до своїх банківських рахунків, поглянувши у камеру смартфона. Око сканується через райдужну оболонку, судини сітківки та судинний малюнок на білковій оболонці. Для банків з

великою кількістю працівників важливий надійний механізм контролю доступу до інформації. Мова йде про ідентифікацію працівників за допомогою використання біометрії. Багатофакторну автентифікацію доповнює Face ID. У такий спосіб можна підтвердити особу перед доступом до банківської системи. Використання біометричної ідентифікації працівників дає змогу аутентифікувати працівників на робочих місцях, здійснювати облік робочого часу, контролювати відвідувачів; забезпечувати доступ до сховищ і сейфів.

У практиці зарубіжних країн можна виокремити досвід Японії. У сфері банківського бізнесу біометричні інновації цієї країни становлять великий інтерес. Так, у банку Ogaki Kyoritsu Bank ідентифікація клієнтів відбувається у відділеннях та банкоматах. Новітнім підходом японського банку є сканування вен на долонях. Також ідентифікація здійснюється за допомогою розпізнавання обличчя. Оплатити товари та послуги у Японії можливо за допомогою сканування відбитків пальців. Це значно пришвидшує процес купівлі товарів. Для застосування цієї технології потрібно зареєструватися у системі, щоб прив'язати відбиток пальця до банківського рахунку [82].

Отже, проаналізувавши світовий досвід впровадження фінансових технологій можна зробити висновок, що наразі популярними технологіями є блокчейн, необанкінг, віддалена ідентифікація, біометрична ідентифікація. Варто виокремити тенденцію створення цифрової валюти центральними банками країн світу. Було зазначено, що країни можна поділити на три групи: ті, що дослуджують цифрову валюту центрального банку, ті, що впроваджують цифрову валюту центрального банку та ті, що ставляться до неї скептично.

3.2. Напрями розвитку фінансових інновацій в банківській системі України

Фінансові інновації надають банкам безліч можливостей, що допоможуть останнім збільшити свою прибутковість та ринкову привабливість. Так, фінансові інновації дозволяють скоротити витрати банків на обслуговування фізичних відділень, покращити клієнтоорієнтованість шляхом впровадження мобільних застосунків, здійснити ефективні PR-акції, підвищити лояльність до фізичних осіб, збільшити частку депозитів фізичних осіб, збільшити обсяги ресурсів шляхом залучення іноземного капіталу, залучити інвестиції, шляхом здійснення додаткової емісії акцій, тощо.

Інноваційний розвиток фінансової сфери України є однією з 12 стратегічних ініціатив Національного банку, а створення повноцінної фінтех-екосистеми з інноваційними фінансовими сервісами і доступними цифровими послугами визначено у «Стратегії розвитку фінтеху до 2025 року». Значний вплив на розвиток інновацій, платіжного ринку, фінтеху призвела пандемія, що пришвидшила популяризацію безготівкових та безконтактних розрахунків серед населення.

Напрямами подальшого розвитку фінансових інновацій в Україні є такі:

- перехід до стандартів open banking;
- підвищення рівня фінансової грамотності населення;
- використання інновацій у сфері нагляду та регулювання;
- розвиток усіх ніш фінтеху;
- запуск регуляторної пісочниці та ін [81].

Перспективним напрямом у сфері фінансових інновацій в банківському бізнесі України є запровадження відкритого банкінгу. Як було визначено раніше відкритий банкінг на сьогодні є світовим трендом. В Законі України «Про платіжні послуги» від 1 серпня 2022 року вказано, що відкритий банкінг в Україні повинен розпочати свою роботу до 1 серпня 2025 року [85]. Він базується на таких європейських регуляторних актах як Друга платіжна

директива та Директива з електронних грошей. Ухвалення цього закону дозволить створити умови для подальшого розвитку платіжних продуктів, послуг та інновацій.

Концепція open banking повинна об'єднати в єдину платіжну платформу різних надавачів платіжних послуг, а також технологічні платформи. Надавачі платіжних послуг (зокрема, банки) повинні відкрити свої API для інших надавачів платіжних послуг і дозволити будь-якому учаснику ринку, який пропонує платіжні послуги та має дозвіл регулятора, підключатися до інтерфейсів банківських послуг і обмінюватися даними з ними.

Національний банк України співпрацює з учасниками вітчизняного платіжного ринку з метою створення єдиних стандартів відкритих API, що будуть зручними та зрозумілими для всіх.

Планується, що умови надання платіжних послуг будуть прозорими та клієнти зможуть отримувати достатньо інформації про них. Більше уваги буде приділятися забезпеченню захисту користувачів від кіберзагроз. Для мінімізації кібершахрайства відповідальність за незаконні дії з платіжними інструментами посилюється, а також потрібно буде використовувати посилену аутентифікацію у окремих випадках [83].

Концепція відкритого банкінгу в Україні розробляється НБУ разом з деякими банківським спільнотами та фінтех-компаніями, що планують вести діяльність на створеній платформі. Вже створено робочі групи із залученням іноземних представників та проведено дослідження ринку, щоб врахувати очікування та побоювання як клієнтів, так і представників фінансових компаній. Зараз триває розробка відкритих API, розробка стратегічного плану та генерація чітких цілей проєкту. Внаслідок воєнного стану даний етап затримався, хоча повинен був закінчитися раніше. У майбутньому ще потрібно буде затвердити стандарти відкритих API та розробити саму комунікаційну платформу. Хоча Україна почала реалізовувати концепцію відкритого банкінгу пізніше за деякі країни світу, це дає змогу

проаналізувати проблеми та помилки іноземних країн та попередити їх повторення в Україні.

Принципами даного проєкту є недопустимість дискримінації учасників ринку та повне додержання стандартів, що затверджені керівними органами. Національний банк, враховуючи потреби та можливості учасників ринку платежів, схвалює необхідні норми, що допоможуть їм пристосовуватись до різних змін, досягнути максимальної користі та швидко впровадити ці норми.

Важливим аспектом є захист персональних даних. У цьому напрямі буде проводитись суворий контроль для того, щоб ніхто не мав змоги розголошувати та розповсюджувати конфіденційну інформацію. Також фінтех-компанії зможуть розробляти свої протоколи інтерфейсів програмування застосунків, засновані на стандарті та додавати їх до свого списку послуг.

До переваг запровадження відкритого банкінгу в Україні можна віднести такі:

- а) створення єдиної спільної онлайн платформи;
- б) зменшення витрат на розробку програмного забезпечення, зменшення операційних витрат;
- в) формування спільного інтерфейсу банків, фінтех компаній та стартапів;
- г) збільшення кількості банківських послуг та клієнтів;
- д) збільшення швидкості надання послуг.

Проте запровадження open banking може нести за собою такі перешкоди як хакерські атаки, технічні збої, недовіра клієнтів, залежність від Інтернету для здійснення фінансової діяльності, великі витрати на розвиток інновацій, жорстка конкуренція, тощо.

Для клієнтів перевагами впровадження відкритого банкінгу стануть збільшення асортименту банківських продуктів та послуг, покращення якості послуг, зменшення ціни на продукти та послуги, існування єдиною платформи замість безлічі додатків, можливість порівнювати банки поміж

собою (інформацію про послуги), здешевлення комісій, швидке отримання банківських послуг тощо [84].

Концепція відкритого банкінгу є першим етапом реформування фінансової системи. Наразі принципи відкритого банкінгу у майбутньому планують поширити на інші сфери: відриті фінанси та відкриті дані.

Концепція відкритих фінансів за своєю суттю є механізмом поширення фінансових даних, які не є банківськими, наприклад, інформація про небанківські кредити, страховки, пенсійні рахунки, цінні папери тощо. Поки що законодавство України та Європейського союзу не мають нормативного регулювання цієї сфери, хоча ЄС невдовзі планує врегулювати сферу open finance.

Щодо концепції відкритих даних, то можна стверджувати, що вона є ширшою аніж дві попередні. За допомогою відкритих API можна буде передавати свої дані в захищеному режимі, до таких даних можна буде віднести будь-яку інформацію про клієнта. Метою open data є побудова безпечної системи передачі даних клієнта про різні сфери життя [85].

Національний банк України зацікавлений у тому, щоб комерційні банки співпрацювали з фінтех-компаніями та впроваджували у свою діяльність фінансові технології. Тому, як зазначалося раніше, у 2020 році була прийнята Стратегія розвитку фінансового сектора України до 2025 року, де окреслено напрямки розвитку цифрових технологій та фінтеху. Також важливим кроком у сфері стимулювання фінтех стало створення Експертної ради з питань комунікації з інноваційними компаніями у 2019 році. Вона допоможе Національному банку зрозуміти потреби орієнтації розвитку інноваційного фінансового ринку та інноваційних компаній – особливості чинної нормативно-правової бази [86].

Національний банк слідує світовим тенденціям банківської системи та працює над розробленням власної ЦВЦБ – е-гривні. Е-гривня – це електронна форма грошової одиниці, емітентом якої виступає НБУ. Е-гривня

за баченням Національного банку буде виконувати всі функції грошей, будучи доповненням готівкової та безготівкової форми грошей.

Важливо, щоб використання вітчизняної цифрової валюти центрального банку було зручним та доступним для всіх: населення, юридичних осіб, банків та небанківських установ. Впровадження е-гривні буде сприяти розвитку платіжної інфраструктури, цифровізації економіки, прозорості розрахунків, зростанню кількості безготівкових розрахунків та підвищенню довіри до вітчизняної валюти загалом.

Розробка та впровадження е-гривні в Україні у майбутньому матиме такі наслідки: сприятиме еволюції платіжної інфраструктури, цифровізації економіки, подальшому поширенню безготівкових розрахунків, скоротить їх вартість, збільшенню рівня прозорості транзакцій та підвищить довіру до національної валюти загалом.

Також запровадження е-гривні сприятиме забезпечення економічної безпеки держави, зміцнення монетарного суверенітету держави та спроможності Національного банку підтримувати цінову стабільність і фінансову стабільність як запоруку сталого економічного зростання.

Національним банком розглядаються три варіанти використання цифрової валюти:

- а) е-гривня для роздрібних безготівкових платежів із можливим функціоналом «програмованих» грошей;
- б) е-гривня для використання у сфері, пов'язаній з обігом віртуальних активів;
- в) е-гривня для забезпечення можливості здійснення транскордонних платежів [87].

У 2018 році Національний банк України реалізовував перший етап проєкту «Впровадження платформи «Електронна гривня» та електронних грошей Національного банку України (е-гривні)». Розпочалась активна фаза проєкту з використанням е-гривні з залученням широкого кола користувачів. У вересні-грудні 2018 року, протягом реалізації практичної частини проєкту,

Національним банком було випущено в обіг обмежену частину е-гривні (5443 грн.), учасниками робочих груп були проведені такі типи операцій:

- створення особистих е-гаманців;
- встановлення застосунів е-гаманців на мобільні телефони;
- поповнення е-гаманців через віртуальний термінал, з використанням карток НПС «ПРОСТІР»;
- здійснення P2P переказів;
- поповнення е-гривнею балансу мобільного телефону (мобільний оператор LifeCell);
- переказ коштів на благодійність воїнам ООС;
- обмін е-гривні на безготівкові кошти, з використанням карток НПС «ПРОСТІР».

На рисунку 3.6 та 3.7 зображено результати практичної частини пілотного проєкту станом на 15 грудня 2018 року.

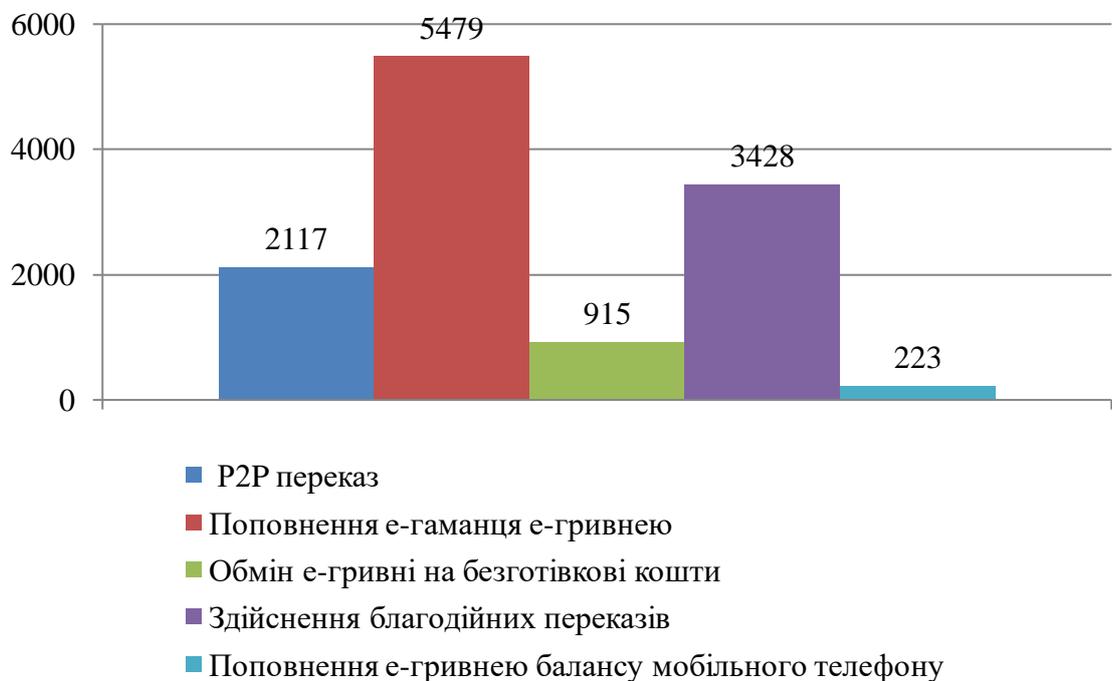

Рис. 3.6. Сума операцій, що були здійснені під час запуску пілотного проєкту е-гривні, грн

*Складено за даними НБУ [88]

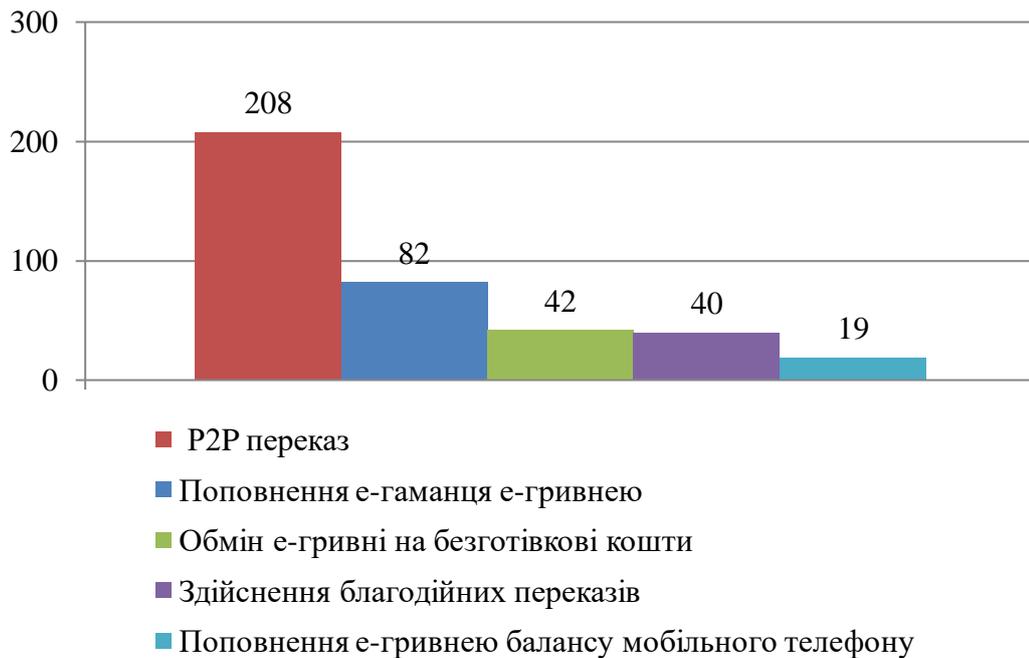

Рис. 3.7. Кількість операцій, що були здійснені під час запуску пілотного проєкту е-гривні, шт

*Складено за даними НБУ[88]

Отже, за результатами практичної частини пілотного проєкту учасниками робочих груп було відкрито 121 е-гаманець. Найбільше було проведено переказів з е-гаманця на е-гаманець (208 операцій на загальну суму 2117 грн.). Другою за кількістю, але першою за обсягом була операція поповнення е-гаманця через віртуальний термінал з використанням карток НПС «ПРОСТІР». У рамках благодійного проєкту до Дня захисника Вітчизни на допомогу воїнам ООС було проведено 40 операцій на 3428 грн. Для перевірки торгівельних операцій з е-гривнею у рамках пілотного проєкту було поповнено баланс мобільних телефонів з сім-картами оператора LifeCell у загальній сумі 19 поповнень на 223 грн.

Через обмежене коло користувачів, кількість та суму проведених операцій, проєкт не дав можливості повністю оцінити привабливість та потенціал впровадження е-гривні. Важко спрогнозувати, скільки громадян будуть користуватись е-гривнею, коли буде прийняте рішення про її ухвалення. Вважається, що користувачами е-гривні стануть громадяни, які

наразі активно користуються смартфонами та фінансовими інноваціями. Слід зазначити, що впровадження е-гривні на ринку потребуватиме значних зусиль та фінансових вливань.

Ринок платіжних послуг в Україні характеризується високою конкуренцією та концентрацією, тому впровадження електронної гривні неможливе без значних інвестицій у модернізацію платіжної інфраструктури такого інструменту [88].

Активне зростання кількості віртуальних банків є позитивною динамікою цифрової трансформації банківського сектору України. Перспектива розвитку необанкінгу прямо пропорційно залежить від впровадження стандартів відкритого банкінгу та інструментів віддаленої ідентифікації та верифікації. Україна повинна спиратися на досвід провідних країн у розрізі перспектив розвитку необанкінгу. Варто розглядати варіанти відкриття необанків на базі класичних банківських установ, злиття декількох кредитних установ в одну з подальшим перетворенням організаційної структури та можливості перетворення малих компаній чи стартапів у великі компанії. Досвід зарубіжних країн, впроваджений в українську практику, зміни законодавчої бази сприятимуть зростанню інвестиційної привабливості та спонукатимуть розвиток віртуальних банків на території України [89].

Реалізація стратегічного напрямку «інноваційний розвиток» «Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року» також сприятиме розвитку віртуальних банків, адже передбачає виконання таких завдань як впровадження та поширення штучного інтелекту та машинного навчання, біометричної ідентифікації, впровадження міжнародних стандартів у сферу фінансових послуг та ін.

Успіх цифрової трансформації українського банківського сектору та необанкінгу сприятиме встановлення лояльного відношення Національного банку до новітніх цифрових технологічних процесів у банківському бізнесі та запровадження пільгової системи оподаткування інноваційних компаній у сфері фінтеху [90].

Наразі Міністерство цифрової трансформації України працює над розробленням ще одного необанку – «Дія Банк». Проект ще знаходиться на стадії розробки, тому про нього відомо небагато. Метою Міністерства є створення платформи, до якої зможуть підключитися комерційні банки, тому «Дія Банку» не знадобиться банківська ліцензія.

Метою даного необанку є поширення серед населення карток для соціальних виплат. Створивши платформу у застосунку «Дія» уряд матиме змогу контролювати цільове використання коштів, а також підключити до платформи нових банків-партнерів. Їм дадуть API для підключення до інтерфейсу. Проте недоліком впровадження є значна потреба у коштах (мінімум 3-5 млн. дол.). Для впровадження необанку команда «Дії» повинна оцифрувати чинні сервіси та збільшити ступінь захисту [91].

Традиційне банківське обслуговування та операції з використанням фінансових інструментів вже давно переходять у віртуальний простір у зв'язку з розвитком цифрових валют, фінансових інновацій, технологій. Поліпшення регулювання інфраструктури платіжного ринку відповідно до європейських стандартів сприяло розвитку безготівкових розрахунків та створенню великої кількості фінтех-компаній в Україні.

Пріоритетним напрямком здійснення регулювання фінансового сектору стане забезпечення кібербезпеки у платіжній, депозитарній та біржовій сфері. Цифровізація та діджиталізація фінансового сектору стимулюватиме зростання фінансової інклюзії та розвитку цифрового суспільства. Наразі населення активно використовую сучасні банківські інструменти, підвищуючи цим свою фінансову грамотність. Разом з цим зростає довіра до банківського сектору [92].

Впровадження фінансових інновацій у банківську сферу сприятиме процесу еволюції фінансової системи загалом. Перспективами розвитку банківської системи України є повна цифровізація та діджиталізація банківських установ. Банкам потрібно спрямовувати свої ресурси на вдосконалення продуктів та послуг, щоб підвищити конкурентні переваги.

Отже, у третьому розділі було визначено перспективи та напрямки розвитку банківських інновацій.

У роботі було розглянуто світові тенденції впровадження фінансових інновацій в банківській бізнес. За результатами дослідження виявлено основні напрями розвитку інновацій до яких відносяться небанкінг, блокчейн, штучний інтелект, голосова біометрія, гіперперсоналізація, ВаaS та ін. Також було проаналізовано досвід іноземних країн у сфері впровадження відкритого банкінгу. Можливості відкритого банкінгу приваблюють користувачів і тому до цієї моделі з кожним роком приєднується все більше населення.

Протягом останніх років у банківській сфері актуальним питанням є впровадження цифрової валюти центрального банку. Даний інструмент здатний змінити майбутню світову фінансову систему та має ряд значних переваг. Чимало країн знаходяться на стадії дослідження, деякі з них перейшли до впровадження.

Банківська система України у сфері впровадження фінансових інновацій успішно розвивається. У роботі було визначено ряд перспективних напрямів, що планується запровадити у майбутньому. Так, до 2025 року система відкритого банкінгу повинна розпочати свою діяльність.

Також Центральним банком України розглядається можливість впровадження цифрової валюти – е-гривні. У 2018 році регулятор провів пілотний випуск е-гривні з метою залучення широкого кола користувачів. Проте важко буде спрогнозувати майбутній сценарій розвитку подій.

Можна сказати, що майбутнє вітчизняної банківської системи напряму залежить від якості впровадження новітніх технологій в діяльність банків. Процеси цифровізації та діджиталізації стимулюють розвиток фінансової інклюзії населення. Традиційне банківське обслуговування невдовзі перейде до віртуального простору та сприятиме інноваційному розвитку як банківської так і небанківської сфер.

ВИСНОВКИ

У роботі було досліджено сучасні тенденції впровадження фінансових інновацій та визначено перспективи інноваційного розвитку банківської системи України. За результатами роботи можна сформулювати такі висновки.

1. Фінансові інновації стали однією з головних тенденцій на фінансовому ринку останніх десятиліть. Їх впровадження в банківську діяльність дозволяє банкам залучити нових клієнтів та утримати уже існуючих, розширити спектр послуг, розробити та впровадити більш конкурентоздатніші продукти. Стрімке зростання кількості та ступеня поширеності фінансових інновацій призводить до скорочення їх життєвого циклу. Наразі основними фінансовими інноваціями на ринку є безконтактні розрахунки, біометрична ідентифікація, онлайн-банкінг, блокчейн тощо. Класифікація фінансових інновацій надає більш повну характеристику та дозволяє дослідити їх зміст. Класифікаційні підходи базуються здебільшого на функціональних чи структурних особливостях фінансових інновацій.

2. Нормативно-правове забезпечення інноваційної сфери відіграє важливу роль у процесі стимулювання інноваційної діяльності банків України. Вітчизняна нормативно-правова база є досить солідною та представлена законами, постановами, розпорядженнями та указами. Попри різноманітність нормативно-правових актів у інноваційній сфері негативним явищем є відсутність закону, який би регулював інноваційні відносини у банківській сфері. Відповідне нормативно-правове забезпечення стимулює розвиток фінансових інновацій в Україні та розширює можливості фінансово-кредитних установ. Спрямування України у сторону інтеграції до ЄС потребує переходу до європейських стандартів, що наразі є актуальним питанням.

3. Основною причиною впровадження інноваційних банківських продуктів у практику вітчизняних банків є досягнення високого рівня конкурентних переваг що забезпечує отримання високого рівня доходів. У практиці українських банків поширеним явищем з метою зменшення ризиковості є використання інноваційних здобутків іноземних банків. Поштовх у спрямуванні банків до інноваційного розвитку спричинила пандемія коронавірусу. Дослідження динаміки платіжних карток, терміналів, системи BankID дало змогу з'ясувати, що наразі українська банківська система спрямована в сторону інноваційного вдосконалення. Необхідним є підвищення ефективності інноваційної діяльності вітчизняних банків, яка була погіршена через повномаштабне вторнення рф.

4. Українське суспільство є активним користувачем фінансових інновацій. Наразі використання онлайн-банкінгу, чат-ботів спрощує життя та дає змогу в перспективі перейти до кешлес-економіки. Вітчизняні банки запроваджують у свою діяльність багато цікавих інноваційних продуктів, що дає змогу залучити нових клієнтів. Зростає популярність необанків, особливо через їх переваги в умовах нестабільності, вони вже здатні конкурувати з класичними банками.

5. Наразі фінтех-індустрія активно просувається на фінансовому ринку, змінюючи звичайні підходи до функціонування. Банки є активними користувачами фінтех-продуктів, які дозволяють їм досягти ряду конкурентних переваг. Співпраця фінтех-компаній та банківських установ дозволяє останнім спростити процес цифрової трансформації та задовольнити потреби клієнтів. Стратегія розвитку фінтеху до 2025 року визначає три напрями розвитку, більшість індикаторів стратегії на даний час досягнуто чи буде виконано в найближчий період. Використання фінансових технологій має ряд переваг та недоліків, тому необхідним є посилення кібербезпеки споживачів та надавачів послуг.

6. Процеси глобалізації та цифровізації впливають на поширення фінансових інновацій по всьому світу. Світовими трендами банківських

інновацій на даний час є блокчейн, біометрична ідентифікація, застосування штучного інтелекту у різних сферах, хмарні сховища, необанкінг тощо. Центральні банки країн світу не стоять осторонь технологічного прогресу та сприяють процесу діджиталізації банківської сфери, зокрема розглядаючи чи вже впроваджуючи такий інструмент як ЦВЦБ. Цифрова валюта стане новим кроком еволюції грошей, проте поки що потребує більшого дослідження.

7. Пріоритетним напрямом подальшого розвитку вітчизняних банківських установ є упровадження інноваційних банківських проєктів. Національний банк як зацікавлена сторона планує, що у майбутньому українські банки перейдуть до системи відкритого банкінгу, що дасть змогу потім перейти до таких систем як відкриті фінанси та відкриті дані. Співпраця вітчизняних банків з фінтех-компаніями повинна стати пріоритетом банківського бізнесу у майбутньому. Залучення фінтех-компаній дасть змогу банкам пришвидшити процеси цифровізації. Необхідним є залучення інвестицій у розвиток інноваційних банківських продуктів та послуг. НБУ своїм лояльним відношенням до цифрових технологічних процесів сприяє успішній трансформації банківського сектору.

Майбутнє вітчизняної банківської системи напряму залежить від якості впровадження фінансових технологій у банківський бізнес. Для досягнення високого рівня поширення фінансових інновацій у життя населення необхідно працювати над розвитком фінансової інклюзії. Молоде покоління є активним користувачем інноваційних продуктів та швидко адаптується до технологічних змін. Пріоритетом повинно стати залучення старшого покоління, яке поки що скептично ставиться до банківських інновацій та надає перевагу традиційним банківським послугам, адже це сприятиме збільшенню попиту і разом з цим зростанню прибутковості банківських установ.

Головною умовою інноваційного стратегічного розвитку банків є формування та втілення нестандартних інноваційних рішень. Потрібно працювати над тим, щоб українські банки не спирались лише на досвід

іноземних банків, але й самі створювали та розробляли свої інноваційні продукти. Розвиток ІТ сфери в Україні дає можливість залучати висококваліфікованих спеціалістів, що можуть сприяти створенню вітчизняних банківських інновацій. Банки повинні тісно співпрацювати з фінтех-компаніями для того, щоб забезпечити сталий інноваційний розвиток банківської системи. Запровадження фінансових інновацій дасть змогу збільшити продуктивність праці, зменшити витрати, ефективно управляти ресурсами банків, збільшити прибуток від діяльності, що в кінцеву чергу, дасть змогу збільшити конкурентоспроможність банківської інноваційної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Маслюківська А. Інноваційна теорія Йозефа Шумпетера: від класичного визначення поняття «інновація» до сучасного розуміння інноваційних ідей. ВІСНИК Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2013. С. 59–61. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/145_21.pdf.
2. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV : станом на 31 берез. р. 2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
3. Miller M. H. Financial Innovation: The Last Twenty Years and the Next. Journal of Financial and Quantitative Analysis. 1986. № 12. P. 459–475.
4. Tufano P. Financial innovation. Handbook of the Economics of Finance. JAI Press, Inc., 2003. P. 307–336.
5. Фінансова енциклопедія / О.П. Орлюк, Л.К. Воронова, І.Б. Заверуха та ін. ; за заг. ред. О.П. Орлюк. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 472 с.
6. Алексеєнко Л. М. Інституціональна трансформація інноваційних інструментів фінансового ринку: теорія й емпірика. Економічний аналіз. 2016. № 1. С. 100-105. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/escan_2016_25\(1\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/escan_2016_25(1)_16).
7. Федоренко В. Г. Інвестознавство : підруч. / В. Г. Федоренко. – К. : МАУП, 2004. – 480 с.
8. Азаренкова Г. М., Журавель Т. М., Михайленко Р. М. Фінанси підприємств : навч. посіб. К. : Знання-Прес, 2009. 299 с.
9. Мозговий О. М. Міжнародні фінанси : підруч. / О. М. Мозговий. – К. : КНЕУ, 2005. – 267 с.
10. Белінська Г.В. Ринок фінансових інновацій: сутність, особливості та передумови створення // Наукові праці НДФІ. – 2016. - Вип. 1(74). – С. 137-149.

11. Н. М. Пантелєєва «Ринок фінансових інновацій: основи формування та розвитку», Вісник Університету банківської справи НБУ, № 2, с. 82 – 86, 2011.
12. Куниця В.С., Цевух Ю.О. Роль фінансових інновацій у забезпеченні розвитку банківського сектору. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 36. С. 537–546.
13. Економіка підприємства: підручник. К. : НАУП, 2017, 584. URL: <https://i.factor.ua/law-109/section-778/article-12806/>.
14. Силкіна Ю. О., Мазур І. М. Особливості інноваційного розвитку в банківській сфері. Ефективна економіка. 2019. № 11. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7440>.
15. Корнєєв В. Фінансові інновації банків і можливості диверсифікації банківських послуг. Світ фінансів. 2011. Вип. 2. С. 74-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2011_2_10.
16. Сок П. О. Сучасне розуміння ролі фінансових інновацій та інноваційної діяльності в банках. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 20. С. 30-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_20_8.
17. Кузнєцова М. А., Гуйгова Ю. І. Розвиток та впровадження інноваційних банківських послуг в Україні. Ефективна економіка. 2020. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8088>
18. Шевченко В. Фінансові інновації та сучасні інструменти міжнародних фінансових ринків. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2012. Вип. 133. С. 30-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2012_133_11.
19. Меренкова Л. О. Види фінансових інновацій в умовах цифровізації економіки. Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця : матеріали міжнар. наук.-практ. конф.(30–31 травня, 2019 р). ДІСА ПЛЮС, 2019. С. 103-104.

20. Колінець Л.Б. Фінансові інновації як чинники трансформації світового фінансового порядку. Економіка і суспільство. 2018. Вип.15. С. 28-32 URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/15_ukr/5.pdf.
21. Л. Федулова, і Н. Лебедева Фінансові інновації в модернізації економічної системи. Світ фінансів. № 4, с. 7-18, 2011. URL: <http://sf.tneu.edu.ua/index.php/sf/article/download/562/570>.
22. Пантелєєва Н. М. Теоретико-методологічні засади фінансових інновацій. Інвестиції: практика та досвід. 2011. № 13. С. 3-7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2011_13_3.
23. Чайковський Я., Чайковська І., Чайковський Є. Нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності банківських установ в Україні. Економічний аналіз. 2022. № 32(3). С. 160–170. URL: <https://doi.org/10.35774/econa2022.03.160>.
24. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV: станом на 31 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
25. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14.09.2006 р. № 143-V : станом на 16 жовт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#Text>.
26. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 08.09.2011 р. № 3715-VI : станом на 5 лют. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text> .
27. Про затвердження Положення про національний науковий центр : Постанова Каб. Міністрів України від 19.03.1994 р. № 174 : станом на 9 жовт. 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-94-п#Text>.
28. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р : станом на 17 верес. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-р#Text>.

29. Національний банк України. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-fintehu-v-ukrayini-do-2025-roku>.

30. Про затвердження Положення про регуляторну платформу для тестування послуг, технологій та інструментів на ринках фінансових послуг, платіжному ринку, заснованих на інноваційних технологіях : Постанова Нац. банку України від 30.03.2023 р. № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0039500-23#Text>.

31. Про використання банками хмарних послуг в умовах воєнного стану в Україні : Постанова Нац. банку України від 08.03.2022 р. № 42. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0042500-22#Text>.

32. Костюк В., Сокотун В. Тенденції розвитку інноваційних банківських продуктів в Україні. Приазовський економічний вісник. 2018. № 6. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2018/6_11_uk/81.pdf.

33. Рац О. М. Тенденції про впровадження інноваційних банківських продуктів в умовах глобалізації світових фінансів. Актуальні наукові дослідження у світі. 2017. Випуск 5 (25).

34. Волохата В. Є. Сучасний стан і перспективи розвитку банківських інновацій у контексті підвищення якості обслуговування клієнтів. Бізнес Інформ. 2021. №4. С. 204–209. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-4-204-209>

35. Національний банк України. Річний звіт Національного банку України за 2022 рік. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2022-rik>.

36. Національний банк України. Запрацювало нове покоління СЕП – на базі стандарту ISO 20022 в цілодобовому режимі. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zapratsyuvало-nove-pokolinnya-sep--na-bazi-standartu-iso-20022-v-tsilodobovomu-rejimi>.

37. Верховна Рада легалізувала електронні гроші: що зміниться на ринку платіжних послуг. [finance.ua](https://finance.ua/ua/goodtoknow/elektronni-groszi). URL: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/elektronni-groszi>.

38. Національний банк України. Звіт з оверсайту інфраструктур фінансового ринку за 2022 рік. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-z-oversayta-infrastruktur-finansovogo-rinku-za-2022-rik>.

39. Демченко О., Ципцюра О. Електронні гроші як економічна категорія у сфері електронних платежів. Приазовський економічний вісник. 2021. № 6(29). URL: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2021-6-20>.

40. Платежі та розрахунки. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments>.

41. Національний банк України. Огляд банківського сектору, лютий 2023 року. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-lyutiy-2023-roku>.

42. Національний банк України. Результати діяльності Системи BankID НБУ, 2022 рік. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/rezultati-diyalnosti-sistemi-bankid-nbu-iv-kvartal-2022-roku>.

43. Найкращі банки України 2022 за версією Delo.ua та журналу «Топ-100. Рейтинги найбільших» – Delo.ua. Головний діловий портал Delo.ua. URL: <https://delo.ua/banks/obirajemo-naikrashhi-banki-ukrayini-golosuvannya-410045/>.

44. Букреєва Д., Бородіна А., Фастова П. Необанкінг в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Економіка та суспільство. 2021. № 34. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-1>.

45. Молодан В. Більше половини українців готові відмовитися від банківських відділень на користь цифрових – дослідження Delo.ua. Головний діловий портал Delo.ua. URL: <https://delo.ua/banks/bilse-polovini-ukrayinciv->

gotovi-vidmovitisya-vid-bankivskix-viddilen-na-korist-cifrovix-doslidzennya-414367/.

46. ПриватБанк – беремо і робимо. privatbank.ua. URL: <https://privatbank.ua/>.

47. Головна сторінка | Ощадбанк. Головна сторінка | Ощадбанк. URL: <https://www.oschadbank.ua> .

48. Райффайзен Банк. Офіційний сайт | raiffeisen.ua. Райффайзен Банк. Офіційний сайт | raiffeisen.ua. URL: <https://raiffeisen.ua/>.

49. Банк ПУМБ - кредити, депозити, кредитні та дебетові карти в українському міжнародному банку ПУМБ. Банк ПУМБ - кредити, депозити, кредитні та дебетові карти в українському міжнародному банку ПУМБ. URL: <https://www.pumb.ua/>.

50. ТАСКОМБАНК - Разом зможемо все! | Офіційний сайт | Банк | TASCOMBANK. ТАСКОМБАНК. URL: <https://tascombank.ua/>.

51. «25 ПРОВІДНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ 2022» - 25 ПРОВІДНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ. 25 ПРОВІДНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ. URL: <https://banksrating.com.ua/news/25-providnyh-bankiv-ukrayiny-pid-chas-vijny-2022/>.

52. Матвійчук Н., Теслюк С. Основні тенденції розвитку банківських інновацій в Україні. Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2021. Т. 1, № 25. С. 79–87. URL: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2021-01-79-87>.

53. Monobank. URL: <https://www.monobank.ua/>.

54. Izibank. URL: <https://izibank.com.ua/>.

55. Sportbank. URL: <https://sportbank.com.ua/>.

56. O.Bank. URL: <https://obank.com.ua/uk/obank>.

57. Neobank. URL: <https://all.neobank.one/>.

58. Банк Власний Рахунок. URL: <https://bvr.ua/>.

59. Іршак О., Творидло О. Розвиток небанів в Україні. Економіка та суспільство. 2022. № 36. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-10>.

60. Букресва Д., Бородіна А., Фастова П. Необанкінг в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Економіка та суспільство. 2021. № 34. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-1>.

61. Словник термінів та аббревіатур у сфері FinTech. PaySpace Magazine. URL: <https://psm7.com/uk/fintech/slovar-terminov-i-abbreviatur-v-sfere-fintech.html>.

62. Вовчак О. Д., Пронько В. М. Вплив фінансових технологій на забезпечення конкурентоспроможності банку. Вісник Університету банківської справи. 2020. № 1(37). С. 86–91. URL: [https://doi.org/10.18371/2221-755x1\(37\)2020208215](https://doi.org/10.18371/2221-755x1(37)2020208215).

63. Національний банк України. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-fintehu-v-ukrayini-do-2025-roku>.

64. Огляд українського фінтех-сектору – UkraineInvest. UkraineInvest – Your Investment Matters. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/news/27-10-22/>.

65. Український фінтех каталог 2023. Українська асоціація фінтех та інноваційних компаній. URL: <https://fintechua.org/market-map>.

66. Кльоба Л. Г., Добош Н. М., Сорока О. П. Впровадження фінансових технологій – стратегічний напрям розвитку банків. Ефективна економіка. 2020. № 12. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8479>.

67. Фінтех-2019: Дослідження українського ринку фінансових технологій. URL: <http://www.management.com.ua/tend/tend1139.html>.

68. Національний банк України. Звіт про реалізацію Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року за 2021 рік. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-realizatsiyu-strategiyi-rozvitku-fintehu-v-ukrayini-do-2025-roku-za-2021-rik>.

69. NCSI :: Ukraine. Index. URL: <https://ncsi.ega.ee/country/ua/>.

70. Піддубна В. Г. Науково-методичне забезпечення експрес-оцінки банківських інновацій на стадії проєктування. Економіка і суспільство. 2018. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-17-87> .

71. Kellton Tech Solutions Limited. Technology Consulting | IoT & Digital Solutions | IT Services. URL: <https://www.kellton.com/kellton-tech-blog/top-7-technology-trends-that-will-reshape-banking-and-finTech-in-2022>.

72. The world of Neobanking: Irish customers using digital-only banks; countries adopting Neobanking the most; and Neobank capital raising. fintech IRELAND. URL: <https://fintechireland.com/news-insights/the-world-of-neobanking-irish-customers-using-digital-only-banks-countries-adopting-neobanking-the-most-and-neobank-capital-raising>.

73. Оплата частинами на новий лад: як працює BNPL в Україні та світі? - Fintech Insider. Fintech Insider - Дізнавайся першим. URL: <https://fintechinsider.com.ua/oplata-chastynamy-na-novyj-lad-yak-praczyuye-bnpl-v-ukrayini-ta-sviti/>.

74. Howarth J. 27 Buy Now, Pay Later Statistics (2023 & 2024). Exploding Topics. URL: <https://explodingtopics.com/blog/bnpl-stats>.

75. Global spending on blockchain solutions 2024 | Statista. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/800426/worldwide-blockchain-solutions-spending/> .

76. Voice Biometrics Market Size & Share Analysis - Industry Research Report. URL: <https://www.mordorintelligence.com/industry-reports/voice-biometrics-market>.

77. Рубцова М. Ю. Хмарні технології як інструмент поглиблення віртуалізації фінансового сектору. Ефективна економіка. 2020. № 5. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8009>.

78. Холявко Н.І., Козлянченко О.М. Світові тенденції діджиталізації банківського сектора. Проблеми економіки. 2021. № 2 (48). С. 217-224. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-2-217-224>.

79. Іванченко Г.Ф. Сучасні перспективи хмарних СППР у банківській системі. Інфраструктура ринку. 2016. № 2. С. 361–364. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2016/2_2016_ukr/74.pdf.
80. Король М., Співак В. Аналіз світового досвіду впровадження цифрових валют центрального банку. Вісник УНУ. Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2021. № 39. URL: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-39-17>.
81. UK-Ukraine FinTech Summit сприятиме посиленню розвитку інновацій на фінансовому ринку. Всеукраїнська Асоціація Фінансових Компаній. URL: <https://vafk.com.ua/archives/2334>.
82. Клочко А. М. Біометричні технології для безпеки проведення банківських операцій в Україні та зарубіжних державах. Часопис Київського університету права. Київ, 2021. № 1. С. 299-304 URL: <http://repo.snau.edu.ua:8080/xmlui/handle/123456789/9218>.
83. Демченко І. Відкрите банківське обслуговування: світові тренди. URL: <https://blog.liga.net/user/idemchenko/article/50428>.
84. Якуб'як О. Розвиток відкритого банкінгу в Україні. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах». ФОП Паляниця В.А, 2022. С. 127-129.
85. Національний банк України. Нова якість платіжних послуг: Верховна Рада ухвалила сучасний закон про платіжні послуги. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nova-yakist-platijnih-poslug-verhovna-rada-uhvalila-suchasniy-zakon-pro-platijni-poslugi>.
86. Стойко О. Я. Перспективи розвитку фінтех- і банківського бізнесу в Україні. Проблеми економіки. 2020. №2. С. 356–364. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-2-356-364>.
87. Е-гривня. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/e-hryvnia>.

88. Аналітична записка за результатами пілотного проєкту «Е-гривня». Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/pXFPBARsHQjfnAV>.

89. Рубцова М. Хмарні технології як інструмент поглиблення віртуалізації фінансового сектору. Ефективна економіка. 2020. № 5. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.110>.

90. Лобозинська С., Скоморович І., Владичин У. Діяльність необанків на ринку фінансових послуг в Україні та світі. Фінансовий простір. 2021. № 3(43). С. 7–21. URL: [https://doi.org/10.18371/fp.3\(43\).2021.071821](https://doi.org/10.18371/fp.3(43).2021.071821).

91. В Україні може з'явитися «Дія Банк»: для чого потрібен та скільки коштує. URL: <https://www.unian.ua/society/diya-zapuskaye-vlasniy-bank-yak-vin-bude-pracyuvati-novini-ukrajini-11908740.html>.

92. Національний банк України. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року (оновлена у березні 2021 року). Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686>.

ДОДАТКИ

Додаток Б

Основні показники діяльності банків України

Назва показника	(млн грн)			
	01.02.2023	01.03.2023#	01.04.2023 (А4)	01.05.2023
1	2	3	4	5
Кількість діючих банків	67	65	65	65
з них: з іноземним капіталом	30	29	29	29
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	22	21	21	21
АКТИВИ				
Активи	2 367 835	2 403 035	2 429 610	2 492 315
Активи в іноземній валюті	769 622	777 102	784 833	783 562
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	2 735 052	2 769 555	2 795 629	2 857 157
з них: не резиденти	454 868	465 772	476 454	478 547
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями) в іноземній валюті	858 280	865 010	871 450	869 550
Готівкові кошти	85 769	82 749	74 718	71 968
Банківські метали	144	203	180	144
Кошти в Національному банку України	135 260	174 342	196 000	187 224
Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	327 425	337 762	342 477	340 384
Строкові вклади в інших банках та кредити, надані іншим банкам	68 747	69 435	69 926	68 745
Кредити надані клієнтам	1 028 852	1 013 843	1 001 784	992 185
кредити, що надані органам державної влади	24 244	23 475	22 677	22 003
кредити, що надані суб'єктам господарювання	794 181	784 503	772 714	764 194
кредити, що надані фізичним особам	210 408	205 837	206 342	205 924
кредити, надані небанківським фінансовим установам	19	28	52	64
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	962 064	969 708	993 100	1 071 604
Резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках)	371 653	370 845	370 335	369 008
Пасиви	2 367 835	2 403 035	2 429 610	2 492 315
Капітал	232 139	236 623	251 546	238 091
з нього: статутний капітал	407 021	405 108	405 108	405 358
Зобов'язання банків	2 135 696	2 166 412	2 178 064	2 254 224
Зобов'язання банків в іноземній валюті	828 414	833 707	835 496	839 095
Строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	6 327	6 571	6 811	8 600
Кошти суб'єктів господарювання	913 321	935 459	978 917	1 019 522
Кошти фізичних осіб (з ошадними (депозитними) сертифікатами)	929 058	940 751	944 563	947 516
Кошти небанківських фінансових установ	52 426	53 949	46 244	48 069
Довідково:				
Рентабельність активів, %	7,47	5,43	5,71	5,49
Рентабельність капіталу, %	78,33	56,09	58,09	55,67
Рентабельність:				

Основні показники діяльності банків України

Назва показника	(млн грн)											
	01.02.2022	01.03.2022	01.04.2022 (А4)	01.05.2022	01.06.2022	01.07.2022 (А4)#	01.08.2022	01.09.2022#	01.10.2022 (А4)#	01.11.2022	01.12.2022	01.01.2023 (А4)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Кількість діючих банків	71	69	69	69	69	68	68	67	67	67	67	67
з них з іноземним капіталом	33	31	31	31	31	31	30	30	30	30	30	30
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	23	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22
АКТИВИ												
Активи	2 032 019	1 993 071	1 970 145	1 998 811	1 997 646	2 042 918	2 189 707	2 157 423	2 167 555	2 227 207	2 243 915	2 353 939
Активи в іноземній валюті	609 298	590 575	554 369	550 187	544 819	574 955	713 995	682 823	695 425	720 491	718 523	731 544
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	2 343 615	2 261 404	2 253 425	2 292 749	2 298 409	2 355 761	2 534 587	2 517 767	2 535 267	2 601 295	2 625 325	2 718 380
з них: нерезиденти	249 544	237 697	217 554	230 575	237 089	289 837	368 853	348 706	357 839	395 208	389 125	416 904
Засягні активи (не скориговані на резерви за активними операціями) в іноземній валюті	710 556	650 493	618 039	618 210	614 687	647 577	809 176	781 874	797 960	824 747	825 575	819 633
Готівкові кошти	75 710	65 005	82 720	69 417	68 646	63 343	64 087	66 230	86 704	73 384	76 725	74 760
Банківські метали	328	337	255	209	173	166	191	145	133	138	144	156
Кошти в Національному банку України	65 306	120 999	48 861	55 901	57 895	55 726	44 687	66 669	63 497	67 006	72 246	82 485
Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	171 661	187 564	176 180	189 027	183 754	229 720	286 616	271 206	270 613	310 106	298 074	315 085
Срокові вклади в інших банках та кредити, надані іншим банкам	65 607	42 804	22 797	24 291	29 413	34 618	48 553	43 815	49 642	48 895	46 657	51 010
Кредити надані клієнтам	1 092 983	1 074 062	1 070 449	1 068 305	1 077 083	1 055 583	1 120 407	1 110 346	1 094 485	1 081 057	1 075 343	1 036 213
кредити, що надані органам державної влади	27 381	27 141	26 927	26 873	26 774	26 273	28 570	28 243	27 107	26 389	26 005	24 809
кредити, що надані суб'єктам господарювання	815 043	791 160	793 002	794 327	806 058	793 598	854 456	847 838	836 452	827 462	823 514	801 413
кредити, що надані фізичним особам	250 405	255 579	250 416	247 010	244 157	235 659	237 299	234 182	230 848	227 142	225 746	209 943
кредити, надані небанківським фінансовим установам	154	182	103	95	94	52	82	83	79	64	78	48
Випадення в цінні папери та довгострокові інвестиції	752 334	654 119	740 294	766 778	762 417	767 898	810 606	806 640	842 072	901 330	929 640	1 022 646
Резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках)	314 752	271 644	287 121	297 610	304 111	316 915	349 312	364 694	371 921	378 583	385 942	369 299
Пасиви	2 032 019	1 993 077	1 970 145	1 998 811	1 997 646	2 042 918	2 189 707	2 157 423	2 167 555	2 227 207	2 243 915	2 353 939
Капітал	259 293	246 434	208 105	200 365	206 786	230 746	239 105	243 599	211 554	216 570	218 910	218 072
з нього: статутний капітал	481 535	406 551	407 046	407 185	407 185	406 441	406 441	406 196	406 196	406 656	407 022	407 021
Зобов'язання банків	1 772 726	1 746 642	1 762 041	1 798 446	1 790 859	1 812 172	1 950 601	1 913 824	1 956 001	2 010 637	2 025 006	2 135 867
Зобов'язання банків в іноземній валюті	646 940	616 735	582 237	580 085	585 327	617 869	778 850	738 588	747 494	783 651	783 823	799 096
Срокові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	25 670	12 449	9 615	8 962	8 298	5 947	7 813	8 119	7 331	7 038	6 515	6 457
Кошти суб'єктів господарювання	747 762	695 653	677 101	713 539	718 442	723 597	765 726	769 503	791 315	826 761	838 362	889 526
Кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами)	713 542	705 295	767 878	772 656	767 346	786 554	847 323	852 109	861 163	869 915	889 485	933 240
Кошти небанківських фінансових установ	40 020	38 547	35 926	36 813	38 817	39 736	43 304	46 064	46 256	47 211	51 645	53 188
Довідково:												
Рентабельність активів, %	4,20	2,93	-0,03	-1,11	-0,16	-0,46	0,29	0,62	0,48	0,64	1,02	1,08
Рентабельність капіталу, %	33,31	23,31	-0,25	-9,47	-1,37	-4,09	2,54	5,50	4,28	5,77	9,33	10,06

Основні показники діяльності банків України

Назва показника	(млн грн)												
	01.02.2021	01.03.2021	01.04.2021 (А4)	01.05.2021	01.06.2021	01.07.2021 (А4)	01.08.2021	01.09.2021#	01.10.2021 (А4)	01.11.2021	01.12.2021	01.01.2022 (А4)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Кількість діючих банків	73	73	73	73	73	73	72	71	71	71	71	71	
з них з іноземним капіталом	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	
АКТИВИ													
Активи	1 819 530	1 826 709	1 835 527	1 862 829	1 882 226	1 892 468	1 909 827	1 900 358	1 931 916	1 948 411	1 979 298	2 053 232	
Активи в іноземній валюті	583 049	577 673	584 773	592 260	594 094	585 700	585 425	590 989	590 787	577 776	593 893	583 133	
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	2 206 650	2 210 172	2 214 100	2 242 972	2 248 651	2 249 301	2 259 392	2 246 962	2 261 692	2 275 587	2 290 307	2 358 324	
з них: нерезиденти	253 323	247 955	248 601	260 286	265 239	267 966	280 871	274 544	264 428	254 000	263 086	234 983	
Засадні активи (не скориговані на резерви за активними операціями) в іноземній валюті	743 165	733 877	740 056	747 659	736 332	719 105	713 984	718 056	702 478	686 919	691 452	678 862	
Готівкові кошти	65 786	68 023	70 082	72 795	71 803	71 783	71 115	75 853	74 268	67 349	75 169	75 375	
Банківські метали	508	565	511	451	563	438	466	479	395	366	505	384	
Кошти в Національному банку України	57 390	60 640	54 962	47 275	68 294	59 956	53 885	60 538	52 103	58 809	55 424	34 973	
Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	183 785	177 578	183 074	192 219	199 801	199 915	215 413	208 996	203 285	190 364	193 539	172 868	
Строкові вклади в інших банках та кредити, надані іншим банкам	53 699	56 296	54 419	51 870	59 408	60 472	59 485	61 707	61 300	57 881	63 757	60 096	
Кредити надані клієнтам	966 823	967 095	967 664	986 111	987 877	996 482	997 937	1 029 264	1 035 359	1 050 928	1 067 765	1 065 347	
кредити, що надані органам державної влади	11 367	11 067	11 156	10 830	10 737	11 131	11 348	16 485	20 109	22 410	24 999	26 973	
кредити, що надані суб'єктам господарювання	754 488	754 050	750 736	767 053	763 428	767 358	764 824	785 756	785 030	796 063	803 069	795 513	
кредити, що надані фізичним особам	200 944	201 948	205 739	208 115	213 635	217 907	221 630	226 922	230 109	232 325	239 576	242 633	
кредити, надані небанківським фінансовим установам	24	30	33	113	76	86	133	102	112	130	120	228	
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	759 668	758 719	768 923	772 799	742 998	742 320	738 997	688 512	717 894	725 540	712 978	829 887	
Резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках)	392 722	389 082	383 955	385 877	372 044	362 576	352 798	349 537	332 819	330 081	313 974	308 349	
Пасиви	1 819 530	1 826 709	1 835 527	1 862 829	1 882 226	1 892 468	1 909 827	1 900 358	1 931 916	1 948 411	1 979 298	2 053 232	
Капітал	213 853	213 641	216 715	203 096	205 561	208 924	217 966	223 314	230 542	236 767	244 081	255 514	
з нього: статутний капітал	479 932	479 969	479 988	481 226	481 261	481 448	481 241	480 954	481 975	481 437	481 537	481 535	
Зобов'язання банків	1 605 678	1 613 068	1 618 812	1 659 733	1 676 665	1 683 544	1 691 861	1 677 044	1 701 374	1 711 644	1 735 217	1 797 718	
Зобов'язання банків в іноземній валюті	647 560	642 146	646 330	648 961	646 478	642 288	637 365	630 186	625 322	620 333	631 292	613 334	
Строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	23 247	23 272	23 661	22 211	24 116	25 799	25 631	25 352	23 636	23 046	26 164	24 948	
Кошти суб'єктів господарювання	636 921	629 450	645 858	652 123	663 388	664 403	679 158	665 829	688 274	693 316	705 421	758 434	
Кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами)	682 637	690 372	687 948	700 149	691 407	700 425	693 458	686 912	688 453	689 636	699 752	726 898	
Кошти небанківських фінансових установ	34 392	35 563	36 690	35 261	35 185	37 995	37 404	39 144	40 871	40 750	40 987	41 410	
Додатково:													
Рентабельність активів, %	2,67	2,14	2,40	2,87	3,11	3,26	3,67	3,67	3,67	3,74	3,81	4,09	
Рентабельність капіталу, %	22,96	18,31	20,48	24,75	27,12	28,60	32,34	32,26	32,08	32,47	32,90	35,08	

Основні показники діяльності банків України

Назва показника	(млн грн)												
	01.02.2020	01.03.2020	01.04.2020 (А4)	01.05.2020	01.06.2020	01.07.2020 (А4)	01.08.2020	01.09.2020#	01.10.2020 (А4)	01.11.2020	01.12.2020	01.01.2021 (А4) #	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Кількість діючих банків	75	75	75	75	75	75	75	74	74	74	74	73	
з них: з іноземним капіталом	35	35	34	34	34	34	34	33	33	33	33	33	
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	23	23	23	23	23	23	23	21	22	22	23	23	
АКТИВИ													
Активи	1 532 671	1 536 086	1 564 275	1 556 838	1 590 693	1 589 647	1 644 577	1 651 568	1 707 732	1 739 726	1 754 736	1 822 841	
Активи в іноземній валюті	523 251	512 811	584 735	547 578	547 061	550 782	592 959	585 081	605 290	604 574	603 712	555 493	
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	2 033 103	2 032 304	2 095 334	2 078 036	2 114 195	2 090 283	2 156 158	2 162 510	2 172 012	2 166 526	2 158 935	2 205 915	
з них: нерезиденти	268 229	285 143	306 893	286 770	293 498	269 379	300 982	298 263	309 992	302 277	272 671	241 693	
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями) в іноземній валюті	761 166	747 079	855 372	807 823	808 482	786 799	839 503	830 392	817 898	797 108	774 099	745 787	
Готівкові кошти	49 538	49 860	63 764	60 666	60 671	61 557	60 883	63 492	64 544	61 075	66 251	73 174	
Банківські метали	387	367	310	351	426	412	463	583	628	503	511	572	
Кошти в Національному банку України	83 637	56 800	59 231	59 875	49 277	47 727	51 445	54 872	53 259	55 557	51 689	37 615	
Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	153 566	169 185	192 140	175 735	182 461	181 084	202 408	197 927	207 654	212 748	207 895	176 041	
Строкові вклади в інших банках та кредити, надані іншим банкам	41 061	44 086	40 147	38 006	37 884	36 637	44 770	46 702	50 120	48 518	48 506	50 376	
Кредити надані клієнтам	1 038 136	1 032 703	1 108 052	1 072 662	1 062 428	1 038 212	1 061 131	1 062 756	1 027 681	996 236	980 499	960 597	
кредити, що надані органам державної влади	4 526	4 436	4 367	4 466	4 662	5 037	5 291	5 517	6 082	6 208	6 560	11 641	
кредити, що надані суб'єктам господарювання	822 237	816 528	885 238	857 095	846 650	820 902	840 496	839 858	806 104	786 679	770 164	749 335	
кредити, що надані фізичним особам	211 317	211 688	218 411	211 049	211 064	212 250	215 293	217 351	215 467	203 304	203 757	199 561	
кредити, надані небанківським фінансовим установам	56	51	36	53	52	23	51	30	27	44	19	60	
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	557 697	568 933	524 111	562 073	605 933	610 563	620 969	620 328	655 152	674 384	686 262	791 373	
Резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках)	504 557	500 389	535 647	525 597	527 996	505 323	516 397	515 841	469 089	431 686	409 260	388 477	
Пасиви	1 532 671	1 536 086	1 564 275	1 556 838	1 590 693	1 589 647	1 644 577	1 651 568	1 707 732	1 739 726	1 754 736	1 822 841	
Капітал	208 533	217 153	205 817	214 864	200 671	196 863	199 015	201 854	208 110	210 451	212 577	209 460	
з нього: статутний капітал	470 696	470 696	470 733	473 273	473 401	473 474	473 351	473 475	480 401	480 460	480 613	479 932	
Зобов'язання банків	1 324 139	1 318 933	1 358 458	1 341 974	1 390 022	1 392 783	1 445 562	1 449 714	1 499 622	1 529 275	1 542 160	1 613 381	
Зобов'язання банків в іноземній валюті	601 778	586 273	650 604	611 060	614 403	619 171	651 720	639 707	662 492	662 903	659 515	648 020	
Строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	22 690	21 150	23 272	22 312	23 255	22 697	25 095	24 158	25 107	23 176	23 865	24 235	
Кошти суб'єктів господарювання	521 867	522 796	516 145	510 075	523 483	532 883	560 381	563 040	592 459	605 210	605 206	646 491	
Кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами)	570 859	579 769	610 451	615 569	619 115	625 979	641 165	636 811	649 223	658 008	663 664	681 892	
Кошти небанківських фінансових установ	28 814	29 245	28 209	27 320	28 336	30 684	31 380	31 550	33 630	33 512	34 100	34 704	
Довідково:													
Рентабельність активів, %	5.23	6.25	4.21	4.91	4.49	3.06	3.11	3.11	3.16	2.99	2.93	2.44	
Рентабельність капіталу, %	38.65	45.63	30.75	36.04	33.19	22.91	23.59	23.82	24.40	23.22	22.92	19.22	

Основні показники діяльності банків України

Назва показника 1	(млн грн)												
	01.02.2019#	01.03.2019#	01.04.2019# (A4)	01.05.2019#	01.06.2019	01.07.2019 (A4)	01.08.2019	01.09.2019	01.10.2019 (A4)	01.11.2019	01.12.2019	01.01.2020 (A4)	
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Кількість діючих банків	77	77	77	77	76	76	76	76	76	75	75	75	
з них з іноземним капіталом	37	37	36	36	36	36	36	36	36	35	35	35	
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	23	23	23	23	23	24	24	24	24	23	23	23	
АКТИВИ													
Активи	1 359 998	1 354 702	1 341 271	1 341 048	1 340 272	1 357 333	1 371 602	1 379 968	1 373 584	1 397 380	1 404 000	1 493 298	
Активи в іноземній валюті	491 107	479 458	465 290	457 378	463 193	471 142	491 708	487 761	469 674	484 934	479 264	492 157	
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	1 913 506	1 896 651	1 888 169	1 878 521	1 880 447	1 891 673	1 894 006	1 899 420	1 875 840	1 907 962	1 905 480	1 981 594	
з них: нерезиденти	177 021	198 177	176 866	178 449	184 298	204 940	233 920	231 237	212 560	227 540	238 569	222 423	
Заставні активи (не скориговані на резерви за активними операціями) в іноземній валюті	777 414	755 577	744 608	727 284	735 597	736 432	745 045	742 292	706 574	730 263	714 275	717 708	
Готівкові кошти	43 327	42 409	42 481	54 725	43 899	48 460	46 703	47 651	46 888	48 995	45 502	56 304	
Банківські метали	367	342	358	361	363	358	344	362	356	364	372	369	
Кошти в Національному банку України	50 753	49 540	48 276	43 546	48 817	51 310	45 952	57 414	49 993	51 704	54 133	76 126	
Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	84 568	105 128	79 873	89 508	92 986	113 898	133 889	118 943	111 766	110 113	129 571	118 237	
Строкові вклади в інших банках та кредити, надані іншим банкам	36 992	38 560	40 183	32 992	32 836	34 717	44 180	51 027	41 598	42 129	38 182	34 995	
Кредити надані клієнтам	1 105 954	1 081 046	1 099 595	1 090 926	1 094 879	1 089 708	1 072 339	1 075 249	1 051 680	1 075 614	1 061 873	1 033 430	
кредити, що надані органам державної влади	2 755	2 740	2 770	2 772	2 730	2 758	2 741	2 827	3 173	3 739	4 068	4 724	
кредити, що надані суб'єктам господарювання	904 750	880 294	894 924	888 325	888 925	883 869	865 420	864 312	841 290	860 141	845 637	821 936	
кредити, що надані фізичним особам	198 441	197 987	201 834	199 788	203 185	203 041	204 161	208 054	207 197	211 707	212 133	206 737	
кредити, надані небанківським фінансовим установам	8	25	67	42	40	40	17	56	20	27	35	33	
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	487 118	475 206	470 490	453 224	459 627	438 715	440 450	437 303	460 764	469 807	462 932	539 466	
Резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках)	559 227	547 731	552 805	543 338	546 042	539 967	527 182	524 335	506 844	515 335	505 327	492 229	
Пасиви	1 359 998	1 354 702	1 341 271	1 341 048	1 340 272	1 357 333	1 371 602	1 379 968	1 373 584	1 397 380	1 404 000	1 493 298	
Капітал	162 491	169 238	171 338	159 349	160 501	166 544	173 205	181 058	186 051	188 764	197 362	199 921	
з нього: статутний капітал	465 917	469 217	469 365	469 736	469 638	469 672	469 972	470 031	470 387	470 387	470 496	470 712	
Зобов'язання банків	1 197 507	1 185 464	1 169 933	1 181 699	1 179 771	1 190 789	1 198 397	1 198 909	1 187 533	1 208 616	1 206 638	1 293 377	
Зобов'язання банків в іноземній валюті	582 702	567 331	556 729	539 496	543 539	548 574	565 450	563 394	540 117	560 315	548 685	568 621	
Строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	43 943	36 167	36 091	35 460	37 635	38 010	33 408	32 294	30 867	24 574	23 747	23 912	
Кошти суб'єктів господарювання	398 498	396 708	390 778	393 353	399 541	403 637	441 265	426 881	430 252	438 667	428 197	498 157	
Кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами)	510 991	511 804	515 925	518 952	514 470	527 739	515 521	524 850	517 434	536 083	544 661	552 115	
Кошти небанківських фінансових установ	24 951	25 310	24 257	22 271	22 809	24 151	23 078	23 067	24 014	25 384	26 121	26 885	
Довідково:													
Рентабельність активів, %	4.79	3.84	3.81	4.02	4.17	4.60	4.66	4.91	4.75	4.59	4.72	4.26	
Рентабельність капіталу, %	41.03	32.13	31.29	32.93	34.28	37.86	38.21	39.94	38.32	36.66	37.37	33.45	